



S A T U R S

| | |
|--------------------------------------|------------------------------------|
| Kai dzeivōt̄ ai ūtra prōtu | <i>(Zīdunis 1-2 1925)</i> |
| Deveinu brōļu mōsa | <i>(Zīdunis 3 1925)</i> |
| Reits b̄yš gudrōks par vokoru | <i>(Zīdunis 4 1927)</i> |
| Par Benjaminu i jō mōsu | <i>(Zīdunis 5 1927)</i> |
| Kačš i gailš | <i>(Zīdunis 5 1927)</i> |
| Sierpš | <i>(Zīdunis 10 1939)</i> |
| Tautys pōsoka | <i>(Zīdunis 5-6 1922)</i> |
| Gudrīs kolps | <i>(Zīdunis 4-5 1923)</i> |
| Lōcš, vylks i lopsa | <i>(Zīdunis 6-7 1923)</i> |
| Par borgū tāvu i jō izdzeitīm bārnim | <i>(Zīdunis 6-7 1923)</i> |
| Par precinīku, rogonu i jōs maitom | <i>(Zīdunis 6-7 1923)</i> |
| Breinumā pučā | <i>(Tāvu zemes kalendars 1958)</i> |

Kai dzeivōt ai ūtra prōtu

Kaidu ŗaizi dzeivōja veirs ai sīvu i jīm beja dāls Jōneits. Tāvs saslyma i nūmyra. Palyka tik mōtá ai dālu. Kod jau dāls beja paaudzš lelōks, jys sagudrōja iť pasaulī laimis maklātu i prasāja mōtis, lai jū palaiž. Mōtá palaidá i pascāja:

— Verīs, dieleņ, celá saticš ļaudš padūd dīvpaleigu i pasoki vāl kaidu cytu gudru vōrdu strōdōtōjim!

— Pasceišu! — atbiļdāja dāls i aizgōja.

Īt jys agrā reitā caur kaidu kulu, kur kiulieji rudzus kiulá.

— Dīvs paleidz! — sacāja dāls.

— Paļdis! — atbiļdāja strōdnīki.

— Kab jiuš dīnys i naktš kultu i ni vīna gryuda naizkultu! — pīrunōja dāls.

Kiulieji sažadusmōja iz gōjieja, sasyta jū i palaidá.

Atit dāls iz sātu pi mōtis i raud.

— Kō ta raudi, dieleņ? — prasāja mōtá.

— Kai maņ naraudōt, ka mani kiulieji sasyta i izlomōja! — atbiļdāja dāls.

— Kū tu pascieji iz kiuliejim? — prasāja mōtá,

— As padevu dīvpaleigu i pascieju, kab jiuš trejs dīnys i naktš kultu i nivīna gryuda naizkultu, — atbiļdāja dāls,

— Ai, dieleņ, navajdzāja tai runōt, vajdzāja pascāt, — kab jiuš vediņ vastu i nesiņ napōrnastu, — tod kivlieji tevi bỹtu paborōjuši, padzirdiejuši i naktš mōjis īdūtu, — pamōcāja mōtá.

— Labi, saceišu tai! — pascāja dāls i aizgōja otkon pa pasauli.

Īt dāls i rādž: nabašnīku vad iz kopim i pec šķiersta īt daudz ļaužu.

— Dīvs paleidz! Kab jiuš vediņ vastu i nesiņ napōrnastu! — pascāja dāls iz bārinīkim,

— Ak, tu kaidis volkōtnis! Jau tai mýsu molā daudz cylvāku mierst, a jys vāļ tai runōš! — aizklīdzá bārinīki, sasyta dālu i palaidá. Dāls atīt iz sātu raudōdams.

— Kō tu, dielen, raudi? — prosa mōtá,

— As satyku bārinīkus i pascieju, kab jiuš vediņ vastu i nesin napōrnastu; bārinīki mani sasyta i izlomōja, — raudōdams pastōstāja dāls.

— Navajdzāja, dielen, tai runōt, vajdzāja atsamást ceļūs, sist kryutīs i sacāt: myužeiġu duseišonu nūmyrušam, myužeiġu duseišonu nūmyrušam! Tod bārinīki tevi býtu pajāmuši ai sevi iz bārom, býtu paborōjuši, padzirdiejuši i vāļ iz celá īdavuši, — pamōcāja mōtá.

— Dareišu tai! — pascāja dāls i aizgōja pa pasauli.

Gōja jys, gōja i sateik kōzinīkus. Dāls tivleņ celá molā atsamátá ceļūs, syt kryutīs i soka:

— Myužeiġu duseišonu, myužeiġu duseišonu!

Kōzinīki apturāja zyrgus, izlácá nu rotim i sōka sist dālu, pīrunōdami:

— Māš tik kū nu lauleibom braucom, grybom dzeivōt, a jys jau myužeiġa duseišonu soka!

Dāls raud, Kōzinīki sādās zyrgūs i aizbraucá sovu ceļu. Atīt dāls iz sātu raudōdams.

— Kō tu, dielen, raudi? — prosa mōtá.

— As satyku celā kōzinīkus, atsamešu ceļmalī ceļūs, sytu kryutīs i sacieju: myužeiġu duseišonu, myužeiġu duseišonu, a kōzinīki mani sasyta, izlomōja i pošī aizbraucá! — atbiļdāja dāls.

— Navajdzāja, dielen, tai runōt, vajdzāja pajimt stabuleiti rūkōs, doncōt i spielāt. Tod tevi kōzinīki býtu pajāmuši iz kōzom, padzirdiejuši i paborōjuši, — pamōcāja mōtá.

— Dareišu tai! — pascāja dāls i aizgōja pa pasauli.

Īt jys i rádž: saiminīkam reja dag. Cyti ļaudš nāsá iudini i ļāja gunī, a dāls izvylka nu kuldys stabuleiti i sōka doncōt i stabulāt.

Ļaudš īzavārā dālu i sōka klīgṭ:

— Laikam tys pušprōts aizdadzynōja reji! Vajag jū par tū labi pamūcāt, ka ūtrā ŗaizi tai nadareitu!

Izlomōja dālu, sasyta i palaidá.

Atīt dāls iz sātu raudōdams,

— Kō tu, dieleņ, raudi? — prosa mōtá.

— Kai maņ naraudōt, ka mani otkon sasyta i izlomōja. As pīgōju pi dagūšys rejis i sōku doncōt i stabulāt i par tū mani pārā, — atbiļdāja dāls.

— Navajdzāja, dieleņ, tai darāt; vajdzāja pajimṭ spani, nāsṭ iudini i liṭ iz gunš, tod tevi bṭtu paskaitiejuši par gudru cylvāku! — pamōcāja mōtá.

— Labi, darišu tai! — pascāja dāls i aizgōja pa pasauli.

Īt jys i rádž: saiminīks vepri svylynoj. Dāls pagiva spani, pīsmálá iudiná i pļoukš iz vepra viersā. Gunš apdzysa, a saiminīks izlomōja dālu, sasyta i palaidá.

Atīt dāls iz sātu raudōdams i stōsta mōtái sovys vainis. Mōtá rádž, ka dālam pasaulī nazaveic i nalaidá vairōk nu sātys nikur.

Atstōstāja V.

Deveinu brōļu mōsa

Seņ senejūs laikūs dzeivōja dāds i bōba. Jīm beja deveini dāly i vīna maita. Kod mōtá nūmyra, tāvs precājās ūtru ŗaizi. Sīva gon beja skaista, bet ļūti nykna; tei beja rogonā. Rogonā naīrādžāja bārnus, gribāja tūs izbeigṭ, bet naatroda īmeslá, jo bāрни beja ļūti

paklauseigi. Raizi rogonā, braukdama ai veiru iz bazneicu, pīklīdzā bārnim: „Ka jiuš par šū laiku padarāsīt kū ļaunu, to lobōk nazarōdit maņ acīs, skrīnit prūjom?”

Bāрни rūtaļojūtīs najauši izsyta lūgu. I, breinums, kai tik lūgs dordādams sakryta, bāрни ocumirkli palyka par bolūžim i nūskrāja prūjom. Nūtyka rogonys valā. Sātā palyka tik maitinā, jo tei nabeja vaiņeiga. Kod tāvs ai pamōti atbraucā nu bazneicys, tivleiņ sōka prasāt kur brōli. Maitinā naspāja mutis atplāst, kod rogonā aizklīdzā: „Jīm jau seņ vajdzāja tū ceļu iņ!”

Tāvs ļūti nūskuma, a ni vōrda nateicā. I maitinā sōcās mūku dīnys. Pamōti rogonā jū bōrā, syta, dāvā gryutu dorbu, a par iedīni dāvā sakoltušys maizis gorūzenis i soltu iudini, par apgierbu vacys skronđys. Seņōk vāļ brōleiši jū aizstōvāja, a niu nabeja nivīna, kurs paleidzātu. I tāvam žālōtis ari nadreikstāja, jo tod pamōtā palyka vāļ nyknōka. Dzeivā palyka tik napanasama, ka maitinā naizcītā, atstōja tāva sātu i laidās plotijā pasaulī laimis maklātu. Gōja jei par mežim i pļovom i īgōja ļūti lelā mežā. Tī atroda ustabeni iz vystys kōjis. Ustabená pazagrīzā ai durovom pret maitini i nūstōja.

Maitinā īgōja ustobā. Tī jei atroda deveinys gultys i goldu. Iz golda beja deveini maizis kukuleiši i deveinys bļūdenis ai virīni. Jei nūgrīzā nu kotra kukuleiša pa druskai, īsmālā nu kotrys bļūdenis pa lizeikai i paādā. Iedīņš beja ļūti gords i spōcynojušs. Paādusā jei kōpā iz ceplā lai pazasiļdeitu i aizmyga. Īzamūda tik sauleitāi nūrītūt. Tik kū maitinā gribāja it ōrā, apzavārt apkōrtni, kai padzierdā spōrnu trūksni. Ustabeni īskrāja deveini skaisti bolūdeiši, nūmátā spolvys, pōrzavārtā par cylvākim i sādās pi golda āst. I kurs tik jāmā sovu kukuleiti, breinōjās, jo atroda nūgrīztu golu; kurs tik jāmā sovu lizeiku, atroda tū iedīni miercātu. Brōli sōka runōt, kas tys bātu par nazynomu gostu i jau gribāja pōrmeklāt ustabeni, a tá maitinā, pazynusā sovus brōļus, ōtri nūlācā nu ceplā, bučōja brōļus

i stōstāja, cik jai gryuši beja pi pamōtis i lyudzās lai brōli atļauņūt palikṭ pi jūs. A brōli atteicá: „Nā, mōseņ, tu navari itá palikṭ tō pec, ka mýsu saimineica rogonā, var tevi apāšt.” Maitinā apzaraudōja. Jai beja žāl brōļu, gribājās tím kolpōṭ, kai sātā. Rádzādama, ka pi brōļu palikṭ navarās, lyudzá lai pastōsta, kai jūs izglōbṭ nu rogonys varys. I brōli pascāja, ka var gon izglōbṭ, a tys gryuši i dōrdži moksōš. Maitinā sūlājās cīst vysu, ka tik brōļus glōbṭ i par lelu jōs lyugšonu brōli pascāja, ka lai glōbtu, mōsai býš trejs godi jōcīš klusu i paṭ tūlaik, kod jai draudātu nōvā, nav breivi sacāṭ vōrda. Kai tik pascās vīnu vōrdu, pazudynōš jūs i sevi. Jei svāti sūlājās cīst klusu. Brōli aiznásá mōsu iz mežu, icálá skaistā kuplā kūkā i atstōja. Nailgi maitinā palyka vīna. Tōs molys kienená dāls beja lels medinīks; napōrgōja dīna, ka jys ai sovim ļaudim i medeibu sunim nazadzonōtu pec lopsom, styrnom, brižim i lōčim. Tymāpaṭ dīnā, kod deveini brōli-bolūži atstōja sovu mōsu kūkā, kienená dāla medeibu suni nažieleigi rāja i skraidāja ap kūku. Kienená dāls dūmōja, ka suni saūduši kaida zvierā pādus, a kod suni ūtrā i trešā dīnā napōrstōja tai ap kūku riṭ, kienená dāls plāsās cauri bīzīm zorim cikom nūstōja pi kūka, kur atroda jaunu, daiļu deveinu brōļu mōsu. Par sovu skaistumu maitinā nikod nadūmōja, jo labi saprota, ka na vaiga skaistums, a sirdš, dora cylvāku eistyn skaistu. I jōs sirdš daiļums atspeidāja ari skaistijā vaigā, spūžijōš, dabasu-zylyjōš acīs i darāja jū tik aizgrōbūši skaistu, ka kienená dāls nagōja nūst i lyugtiņ lyudzās lai kōpūt nu kūka i palikūt jam par sīvu. A maitinā klusāja. I kod kienená dāls napōrstōja lyugtīs, jei laipni, sirsneigi pazavārā iz jauneklā, tūmār klusāja. Kienená dāls nūprota, ka maitinā dzierd i saprūt kū jys runoj. Drusku apmīrynōts jys tivleit steidzās iz sātu pi tāva i mōtis i pastōstāja jīm, ka gryb precātīs i ka atradš sáv pateikamu bryuti. Dzymdynōtōji ļūti prīcōjās i saaicynōja kaimiņu kienēņus, lai tī prīcōtūs kūpā i brauktu pec bryutis.

Sabraukuši gon breinōjās par nagaideitu viesti i lauzā golvys dūmōdami, kuru princesi bēs izlasieš skaistīs i drūsīs kienená dāls. I īdūmojit, cik jī nūzabreinōja, ka kienená dāls īvādā jūs dzilā mežā, lyka plāstīs caur bīzim kryumim pi kupla kūka, kur jī nikō narādžāja. Nūstōjuši pi kūka i īraudziejuši tymā jaunu maitini, breinōjās tōs skaistumam, stōstāja par laimi, kaida tū gaida kienená pilī. Maitinā klusāja. Kienená dāls otkon lyudzās, sabraukuši kieneni i patš šōs molys vaļdinīks raudžāja runōt ai tū vysaidōs volūdōs. Vyss par veļti: maitinā kai kluš, tai kluš. Golā tāvs teicā iz dālu: „Nu kur tu jimsi taidu muļka māmuli! Cyti pīzasmīš tāv. Lobōk precāj daiļu, gudru kaimiņu princesi, na itū nabadzeigū māmuli.” A dāls palyka pi sova i iz vysa tik atbīldāja. „Gon bēs labi.” I lyka sulainim nūcālť maitini nu kūka, sādynōja tū suplōk sevš gūda rotūs i vādā iz sovu tāva pili. Kaimiņu kieneni smājās nu jō, a jys otkon iz vysa atbīldāja: „Gon bēs labi!”

Kienens mīļōja sovu dālu i nagribādams darāt jam skumi, sataisāja bogotys kōzys. Vysi kōzinīki prīcōjās, rūtaļōja, dzīdōja, mieginōja īkairynōt jaunū kieneni, a jei klusāja, pať napasmīgnāja i iz vysim skatājās laipni, mīly. Kōzinīki gon nūjādžā, ka jei vysu prūt i dzied, bet navarāja atsabreinōt i saprast, deļ kō jei narunoj. Pec kōzom kotrs braucā iz sovu sātu i celā nīparkū cytu narunōja, kai par breineigi skaistū, bet māmū kienená vadaklu. Pilī vysi pīroda i nūmīļōja māmu kienená dāla sīvu, a seviški prīcōjās par jū patš kienená dāls.

Gōja dīnys, mieneši i jaunijai kieneni dzyma breineigi skaists dielens ai zvaigzneiti pīrī. Mōtā nūbučōja bierneni, osorys nūtácāja par jōs vaigim, tūmār nivīnam napascāja ni prīcys, ni sōpis vōrda. Pilī otkon dzārā lelys svīneibys i prīcōjās, a skaudeigō rogonā, deveinu brōļu saimīneica i pamōtis eistō mōsa atskrāja sajaukt tū prīcu. Jei īskrāja pi vacōs kieneni, pīstōstāja tai tik

daudzi brīsmu, kaidys dzymušis bārns var nāst, ka paņ moti slājās. Tai sabīdiejusá vacmōti golā jei teicá: „Ka mīļoj sovu dālu i vysu kienisti, nūkauņ tū bārnu, izcáp i dūd maņ apāst.” Vacmōtái žāl beja biernená, jei nūkōvá syvānu, izcápá tū i dává rogonai. Tei apādušá, aplaizāja pierstus i teicá: „Syvāns beja, par syvānu i nūgōja.”

Ūtrā godā kienená dāla sīvai otkon dzyma dielenš i vāļ skaistōks par pyrmū. Šam iz gaļvenis speidāja mieness. I otkon atskrāja teipaņ rogonā, pīstōstāja brīsmu i teicá vacmōtái: „Ka gribi, ka tō vysa nabýtu, nūkauņ bārnu, izcáp i dūd maņ apāst.” Vacmōtái otkon žāl tyka biernená, jei izcápá kači i dává rogonai. Tei apādušá sacāja: „Kačš beja, par kači i nūgōja.” A pi vacmōtis auga divi skaisti bierneni.

Laiks ōtri tácāja. Kienená dāls pīroda pi māmulis sīvys, vacī ari mīļōja tū i varbýt vyss beigtūs labi, ka skaudeigō rogonā najauktu jūs laimis. Kod jaunijai kienenīnai pīdzyma trešis dielenš ai sauli pīrī, jei otkon skrāja pi vacmōtis, pīstōstāja tik daudzi nadzierdātu brīsmu, ka vacmōtá jau pacálá nāzi, lai nūdurt skaistū bierneni. A mozīs tik mīleigi skatājās, sauleitá jō pīrī tik jauki spūžōja, ka vacmōtái žāl tyka biernená; jei ōtri nūslāpá tū, nūkōvá, izcápá suni i dává rogonai. Rogonā apādušá sacāja: „Sunš beja, par suni i nūgōja, tūmār brīsmys nav beigtys, jo bārnu mōtá vāļ dzeiva. Kas jei ir par tū as stōsteišu tik jaunijam kienenám.” I nyknō rogonā skrāja pi jaunō kienená, apmalōja jō sīvu, saceidama, ka tei apādušá vysus trejs bārnuš. Kienená dāls par bārniņim nīkō nazynōja, jo tymūs laikūs pastōvāja lykums, ka leidz zynomam laikam bārni aug mōtis rūkūs, a tāvs tūs narādž. Kienená dāls gon zynōja, ka jam jau beja trejs breinum-skaisti dieleni, a padzierdš ka sīva māmulá tūs apādušá, tivleit gōja pratynōt. I patīši nūzabeida naatradš biernēnu pi mōtis. Aiz žāluma jys nazynōja kū darāt, kai runōt, a deveinu brōļu mōsa klusāja: leidz trejim godim vāļ tryuka vīnys dīnys.

Kienená dāls sasauca augstu gudru veiru padūmi i vysy nūsprīdā, ka jaunō kienenīnā ir rogonā i kai taidā peļnej borgu sūdu, Vacmōtā nikō par itū nazynōja: beidamīs kauṭ kaidys nalaimis jei nagōja nu sovys pilš, kur audzāja bierneņus.

A tīsōtōji izvādā jaunū kienenīni iz teiruma, pajāmā stryčus i jau gribāja pīsīt jū zyrgim pi āstis lai izrausta i kaulus iznosoj pa pasauli. Nabadzāi rūkys jau beja sasītyš, a jei stōvāja klusu i nascāja, ka ir navaineiga, tik mīleigi, ai pīdūšonu vārās iz veira i beņdom, kurī sāja jū. Umai vysu uzmaneiba tyka rauta molā, iz meža pusi, kur skanāja zvaneni, zāmā dunāja nu zyrga i skrytuļu trūkšnā, kur speidāja skaisti gūda roti. Vāļ jī naatsajādzā, kod viejainī zyrgi nūstōja i nu rotim izlācā deveini stalti jaunekli. Kienenā dāla sīva pazyna sovus brōļus, kuri nasaprasšonā nūstōja i vārās iz sasītom mōsys rūkom. Vyspōrejō apjukuma breidī mōsa izarōvā nu beņdom, skrāja pi brōļu i bučōdama tūs ai osorom stōstāja, ka caur skaudeigōš rogonys malym gryb jū nūnōvāṭ. Brōli skūpstāja lobū mōseni, kura caur sovu pacīteibu nūcālā pamōtis lōstu. Niu jī stōstāja kienenā dālam, deļ kō mōsa narunōja i kienenā dāls nu to ļūti prīcōjās i vāļ vairōk nūmīļōja sovu sīvu. Jys tik breinōjās, kur palyka bārni i kū rogonā ir malōjusā. Niu lobō brōļu mōsa pastōstāja ka bārni ir pi mōtis i ka rogonā poša gribiejusā tūs apāšṭ. Šei vysu zynōjusā i dzierdiejusā, kū rogonā mōtāi runōjusā, a poša navariejusā sacāṭ ni vīna vōrda.

Kienenā dāls tivleiṭ syutāja sulaiņus pec mōtis i bārni, i patš ai sovu sīvu, deveinim jōš brōlim i padūmis veirim dāvās iz pili. Sasītū rogonu lyka vilkṭ leidza. Kod vacō kienenīnā īvādā bierneņus dāla pili, vysa pilš palyka spūža i jauka. Mōtā i tāvs skūpstāja bierneņus nu vacmōtis rūkys i par prīcys zeimi pataisāja bogotu maļteiti, saaicynōja vysus kaimiņu kienzeņus i vysus sovys kienistš

nabogus, a rogonu i jōs mōsu, nyknū bārnu pamōti, lyka pīsīt zyrģim pi ástis.

Satrokōtī zyrģi kai skrāja par teirumim i grōvim, tai obejis rogonys saraustāja gobol-gobolym i kaulus izmātōja pa vysu pasauli. Vāļ niu rogonu kaulu putekli mātōjās pa teirumim i soltā zīmā saulis spaitūs speid, i stōsta, ka vyss, kas ļauns daboj ļaunu golu, a kas lobs, pōrcīš vysys bādys, tam laimá-mōmulená prīcys krūni pyn.

Pec Eglisu Pōvula.

*Somersetā p-školys 4 kl. školņika nu 1922/23.
mōceibys goda. (Kapiņu pog. Davgavp. apr).*

N-le

Reits bēs gudrōks par vokoru

(Vacō soldota pōsoka)

Senejūs laikūs, kod pa pasauli staigōja lobī i ļaunī gori, i patš Dīvs gōja cylvāku ustobōs, dzeivōja nabadzeigs puika, Jōneitš vōrdā. Jam nabeja ni tāva, ni mōtis, ni cytu rodu. Sōkumā jys ganāja zūsš, kod paauga lelōks, sōka ganāt lelūs lūpus. Bet voi leidz vacuumam lūpus ganeisi? Jauneklā godūs cylvākam gribīs izmieginōt spāku pi gryutōka dorba i gonūs it tai kai pakauns. I Jōneitš laidās pasaulī laimis maklātu. Gōja jys gōja, īgōja pi vīna saiminīka, pi ūtra, nikur nav dorba. Godi, dzie, asūt gryuti, tai viņ kai pošim iztikt, kur veļ svešu cylvāku turāt. Gōja Jōneitš pi tāva, pi mōtis dūbis, mātās iz celim, sirsneigi palyudzā Dīvu i otkon gōja. Gon jau ai Dīva paleigu atrasš dorbu i maizi. Nu kopu kaļnená jys laidās it taišni pa lelū viņ ceļu. Prōts jam sacāja, ka dreiši beigsīs vōrgi, sōksīs jauna, jaukōka dzeivá, ka tik dreišōk tikt pi dorba. Nūgōja jys lobu celá gobolu, a

narádz nivīna dzeivōtōja. Kas tys par breinumu? Teirumi zaļoj i brīst, pļovōs leigojās pļaunamō zōlá i gaida pļōvieju, a apkōrt narádz ni dzeiva ciļviecená. Kam gon tī plaši teirumi pīdar?

„Ek, ka maņ spūdra izkaptená — dūmoj Jōneitš — vot as grīztu meikstū zōli, vot guldeitu sīna vōlu pec vōlys!”

Ceļš izagrīzá lelā prīžu sylā. Sōkumā tai bōdri lykūs it̄ par tū timsū sylu, a ūtri viņ prōts aproda ai syla bōdrumu i jaunīs puisš gōja tōļok. Sauleitái laižūtis, jys izgōja nu syla i tōlumā īraudzāja lelu muižu na muižu, taidu kai kienená pili. Īš jys iz tū pili, gon jau tī dorbu dabōš. Īt pogolmā, patš kienenš prīškā i prosa: „Kū tu tik jauns puisš staigoj bez dorba?”

„Kungs i kienen, as jau dorba maklādams” — atbiļd Jōneitš.

— Nu labi, maņ otkon vajag krītna vušku gona. Tovs augums maņ pateik; reit īsi ganeitu munys vuškys.

Jōneitš gribāja runōt, ka tei ganeišona jam apnykusá, a kienenš vairs nazaklausāja. Nikō nadareisi, jōgona viņ b̄jš. Gona omotu jys labi prūt.

Sauleitái lācūt Jōneitš pīzacālā i gōja pogolmā. Kienenš jau beja ōrā i īraudziejš sovu gonu, sacāja:

— Tys labi, puisš, ka tu jau kōjōs. Tivleit̄ laissim vuškys gonūs, Tá táv b̄jš naizsmelámō gonu kulá. Kod viņ gribeisi i kū viņ gribeisi āšt, vysu atrassi tymā kulī. Verīs, kab labi nūganeitu!

— „Kungs i kienen, klaneidamīs sacāja Jōneitš — as ganeidams izaugu.

— Tys labi, munys vuškys nav taidys, kai vysys cytys. Īsim, as táv tōs rōdeišu.

Kienenš vādá sovu jaunū gonu iz vušku klāvu. Attaisiejš klāva durovys, jys rōdāja vuškys i sacāja:

— „Redzi? — niu vuškenis vysys ir malnys, a kura tik lākš par sliksni, palikš bolta kai snīgs. Ganeibōs táv jōsorgoj, kab vuškys

körteigi meitu spolvu. Skaidrā saulis dīnā tōm jōb̄yn boltom, kai snīgs, mōkuļojā — raibom, leitojā — malnom. Ka tai nūganeisi, atdūšu tāv sovu maitu par sīvu i pušķienistš; nanūganeisi, likšu tevi nūcierš ai zūbynu.

— Vuç, vuškenis, iz ganeibom! — saucá kienēš, i kura vuškená lácá par klāva sliksni, tei palyka bolta, kura lácá, tei palyka bolta.

Jōneitš gona vīnu dīnu, gona ūtru, vuškenis mīreigi plyuc meikstū zōleiti, pīplyukušys sagulst kai boltu putu kapanenis, gramoj i verās sauleitī. A sauleitá mīla, jauka, smaideidama īt pa zylū dabasu. Nivīns mōkūneitš nadreikš aizskriņ tai priškā.

Trešā dīvā, sauleitái laižūtīs apvōrkšnā molā sōka rōdātīs vīns-ūtrs tymsa mōkūneitš, sōka cáļtis vys augšōk i augšōk, sōka raibynōt dabasu zylumu. Jōneitš verās iz dabasim, verās iz vuškeņom — kas b̄yš? Vuškenis kai boltu putu kapanenis saskrāja apleik ap sovu gonu, sacálá purneišus i sōka žieleigi vākš. Žieleigi bolsi gōja taišni sirdī, dyurá leidz osorom. Jōneitš aizmiersa pušķienisti, aizmiersa sovu golvu i tik dūmōja, kai paleidzāt vuškeņom. Dabasi topa ai vīnu raibōki, tymsōki i vuškeņu bolsi žieleigōki, Rádž, nivīna napōrmeja spolvys, palyka bolta kai snīgs.

Žālums samīdzá Jōneiša sirdi. Jys sāda iz kryusnenis, sajāmá golvu rūkōs i sōka gauži raudōt.

— Kō tu, Jōneitš, raudi? — mīls maitinis bolss skanāja jō ausīs.

Jōneitš tryukōs. Pi jō stōvāja lūti skaista, godu sešpadsmit maitiná gonu drābjōs.

— Ak mōs, navaicoj, a ka vari, paleidzi maņ! — lyudzās Jōneitš.

— Redzi vuškenis, dzierdi cik žieleigi tōs vākš?

— Radzu, dzieržu!

Tōs ir kienēná vuškys. Laisdams nu klāva kienēš nu malnom pōrmeja tōs par boltom i lyka maņ tai ganāt, kab skaidrā dīnā tōs b̄ytu boltys, mōkuļojā raibys, leitojā malnys, Cikom dabasi beja

teiri, vuškenis mīreigi ādā, a niu, redzi, apzamōcā, a vuškys palyka taidys paṭ boltys i žieleigi vākš. Par lobu nūganeišonu kienēš apsūlāja maṇ puškienisṭs i sovu máitu, a par nanūganeišonu sūlājās ai zūbynu cieršṭ munu golvu. Niu, redzi, maṇ bṽš jōmierst. — I gons sōka raudōṭ.

— Naraudi, as asu bōriná, kai tu. Ka tu pījimsi mani par eistū mōsu, to paleidzeišu tāv.

— Esi maṇ eistō mōsená i paleidzi.

— Labi, brōleiṭ, palyugsim Dīvu, tu guļstīs, as par nakti sorgōšu vuškenis, Reit redzeisi vysu, reits ir gudrōks par vokoru.

Jōneitš lyka golvu iz kryusnenis i namanāja, kai aizmyga. Jaunō máitiná svieteidama stīpá rūkys par boltōm vuškeṇom i tōs tivleiṭ palyka raibys, mīreigi sagula zōlī i gramōja. Jōneitš maigi gulāja leidz saulis lāktam. Sauleitái lācūt máitiná mūdynōja jū, pīrunōdama:

— Celīs, brōleiṭ, palyugsim Dīvu i dzeisim vuškenis lobōkā zōlī.

Jōneitš paplātā acš, verās i nasaprūt, kas ir, kur jys ir, a máitiná smaideidama soka:

— Nu redž, brōleiṭ, tai gulieji, ka aizmiersi par sovom vuškeṇom. Sacieju tāv, ka reits bṽš gudrōks par vokoru. Redzi, dabasi mōkuļojās i tovys vuškenis ir raibys. Pateiksim Dīvam, jo Jys ir bōrinim žieleigs.

I obi bōrini — goni mātās ceļūs i dzīdōja Dīvam pateiceibys dzīsmi. Ari vuškenis saslāja purneišus iz augšu i mīleigi vārās dabasūs.

Nu šōs dīnys Jōneiša dzeivá pōrzameja. Vairs jys nabeja bōrinš, klōt pi jō beja lobō mōsená, kura prota prīcynōṭ, kura izglōbá jū nu nōvis. Ik vokorā i ik reitā jī obi syutāja Dīvam pateiceibys lyugšonu. Vuškenis ai kotru dīnu palyka gleitōkys. Skaidrā saulis dīnā beja boltys kai snīgs, mōkuļojā raibys, leitojā malnys.

Kienens̄ paslapyn syutāja sulaiņus iz ganeibom i tī vysod nāsá jam lobys zinis, līlāja gonu. Golā kienens̄ syutāja sulaini ai pavieli, dzeiņ vuškys mōjōs.

Mōsená pajámá Jōneiti aiz rūkys i sacāja:

— Klausīs, brōleiņ, pec kienená pavielis dzāņ vuškys mōjōs. Kienens̄ dūš táv sovu máitu i puškienistš, a tu najam, prosi, lai atļauņ táv šymā ganeibā sacierš kūka ustabeni. Vairōk nikō naprosi. Ka paklauseisi mōsys, bysi laimeigs. Jōneitš aizdzyna vuškys i, kod kienens̄ prīceigs par lobu ganeišonu sūlāja jam máitu i puškienistš, jys pazemeigi teicá:

— Paļdis táv, kungs i kienēņ, par tovu žielesteibu, kū as, naboga gons dareišu ai tū puškienisti? I tova máita varbūt nagribās maná. Lobōk atļauņ maņ tymā ganeibā sacierš ustabeni. Cytys moksys as naprosu.

Kienens̄ prīceigs, ka gons tik moz prosa, atļōvá jam sacierš ustabeni. Kod puisš aizgōja, jys zūbōjās:

— Redz, kur gotovs muļkis! Nu, lai taisa ustobu! Kai gon jys tū saciersš, ka jam ni cierva, ni zvōdža, i voi jys prūt ustobys cierš?

Jōneitš prīceigs aizgōja iz ganeibom, kur iz kryusnenis sādāja jō jaunō mōsená. Jei gōja jam priškā i prasāja:

— Nu kai, brōleiņ, voi kienens̄ atļōvá táv taisāt itá ustabeni?

— Atļōvá gon, mōseņ, bet... i puika aizadūmōja.

— Kas, bet? Voi kū slyktu táv pascāja?

— Nā, mōseņ, bet kai máš cierssim ustabeni, ka mýsim nav ni cierva, ni zvōdža, ni as kaidu řaizi asu tū dorbu dariejš. Izaugu gonūs i cyta dorba naprūtu.

— A-jau, brōleiņ, sacāja maitiná: tá bāda na bāda, ka Dīvs nadūš lelōkys bādys! Palyugsim Dīvu i guļsimās tápať iz kryusnenis. Reits býš gudrōks par vokoru.

Bōrini atsamátá ceļūs, palyudzá Dīvu i gulōs kotrys iz sovys kryusnenis, kai divi bolt̄y bolūži.

Reitā sauleitái lācūt, mōsená mūdynoĵ brōli:

— Celīs, brōleiĵ, jau sauleitá lāc, celīs, pateiksim Dīvam par Jō lobumu.

Jōneitš ceļ golvu i acim natiĉ. Jys rádž sevi boltim lynu pologim klōtā gultā, skaistā boltā ustabenī. Klōtu stōv jō mīlō mōsená jau na appleisušōs ganeitis, a gleitōs snīga-boltōs drābjōs. Smaideidama jei dūd brōlám meikstu lynu dvīli, ai kū nūzaslaucāt. Kod brōlš nūzamožoj, apzagierb, jei vad tū cytā, veļ gleitōkā kambarī, kur breineigom puĉom izpuškōts stōv svātōs Mōrys oltors. Tá bōrini matās ceļūs i sirsneigi pateic Dīvam par Jō lobumu.

Pec tam mōsená jem brōli aiz rūkys i vad cytā kambarī, kur iz golda boltūs traucēņūs pīlīts soldons pīns i pi kotra traucená boltys maizis kukuleitš ai madu. Jī obi apād pa kukuleišam, izdzer pa pīna traucenám, pateic Dīvam par reita bareibu i mōsená vad brōli ōrā, kur rōda jam vysu saimisteibu. Pi breinum-gleitys, spūdrys ustabenis aug smaržeigys līpys, pa kurūs zorim dyuc bitš, tōļōk ōbeļu dōrzā kuplys ōbelis ai sorkonim caurspeidūšim ōbelim, aiz tīm kuplys rudzu i kvīšu drivenis. Jōneitš navar tam vysam atsabreinōt, a mōsená jam mīleigi runoj:

— Tū vysu, brōleiĵ, Dīvs tāv dává partū, ka mani bōrini pījiemi par eistū mōsu, i klauseidams maná najiemi ni kienená maitys ni jō puškienistš. Ka b̄ysi lobs i pateiceigs Dīvam, vā] lelōkys lītyš redzeisi, lelōku laimi baudeisi.

Ilgi brōleiĵ ai mōseni dzeivōja spūdrijā ustabenī, strōdōja, lyudzās, paleidzāja nabogim. Sōkumā lykōs, ka kienēš aizmiersa sovu gonu. Tá ņaizi gons īskrāja jam prōtā i jys gribāja izzynōt, voi gons sacálá sáv ustobu. Attaisieĵ lūgu, jys vārās iz ganeibom i breinōjās: dabasūs speiĉ spūdra sauleitá, a kas tī ganeibōs? Ūtra

saulá. Kienens̄ verás, verás, breinojás i navar saprast̄. Beigōs syuta sulaini iz ganeibom pazavart̄, kas tī tai speid̄. Sulainš aizīt, pazaver, i atgōjš soka:

— Kungs i kienens̄, tī tova gona ustoba; patš atļōvi jam sacierš̄.

— Tai! Sauç tū gonu šur! Jys ir būrinīks i ragans̄; bez cierva, bez zvōdža taidu ustobu izcālá.

Sulainš aizīt, atsauc gonu. Mōsená izlaisdama pōrkrysta jū i Jōneitš nūstōj pret kieneni.

Kienens̄ pazaver i soka:

Klausīs, puis̄, tu maņ labi nūganieji vuškys, a šudiņ as grybu, kab tu vā] maņ pakolpōtu. Izdareisi tū, kū likšu, sajimsi lobu moksū, naizdareisi, tova golva krisš zam zūbyna i ustoba palikš maņ.

— Kungs i kienē, asu tovs pazemeigīs kolps; kū liksi, tū dareišu.

— Labi, reit nu reita tu atvād̄ maņ vylkati ai divpadsmīt vylcānim, i tai, kab vysi bŷtu vīna auguma, vīnys spolvys, vīna vacuma. As pavieleju. Niu tu vari iņ.

Jōneitš pazaklanāja i aizgōja bādōdams, kai bŷš sajimņ dzeivu vylkati ai divpadsmīt vylcānim. A kienens̄ ilaidá ļaunumu sirdī. Jys gribāja nūgalynōt Jōneiti, dūmōja, ka vylkatá saplāšš jū.

Jōneitš atgōja iz sovu ustabeni, sāda iz sūlená zam līpys i skumeigi sādādams dūmōja, kai bŷš sajimņ vylkati. Izgōja mōsená i iraudziejusá jū skumeigu, vaicōja:

— Kas ir, brōleit̄, voi kienens̄ kū ļaunu táv sacāja?

— Ai, mōseņ, kai maņ nabādōt̄! Kienens̄ lyka sajimņ vylkati ai divpadsmīt vylcānim vīna augumā, vīnys spolvys i reit nu reita vást̄ jam iz pili.

— A-jau, brōleīṭ, tei bāda na bāda, ka Dīvs nadūṣ lelōkys bādys; palyugsim Dīvu i īsim gulāṭ; reits bṡṣ gudrōks par vokoru. I jī obi, kai boltṡ bolūṣi īgōja spūdrijā ustabenī.

Nu reita mōsa ceļ brōli, saceidama:

— „Celis, brōleīṭ, pateiṣ Dīvam par Jō lobumu i vādṡ vylkati ai vylcānim iz kieneni. Jōneitṣ izgōja ōrā, verās, vylkatā i ap jū doncoj divpadsmit vylcānu, vysī vīna auguma, vīnaidā spolvā. Jys sāda vylkatāi mugorā i aizjōja iz pili. Kienensṣ pazabreinōja i teicā:

— Atvāstṡ vylkati nav lela līta. Reit tu maṅ atvessi lōṣu mōteiti ai divpadsmit lōṣukim i kab vysī bṡṣtu vīna auguma, vīnaidā spolvā. Atvessi, sajimsi moksu, naatvessi, bṡṣi strōpāts. Niu áj!

Jōneitṣ īt iz sātu bādōdams, kai bṡṣ dabōṭ lōṣu mōteiti ai divpadsmit lōṣukim. Atīt, sāstās iz sūlenā zam līpys i dūmoj. Izīt mōsenā i prosa:

— Kō tu, brōleīṭ, otkon taidṣ skumeigs? Voi kienensṣ sacāja tāv kū slyktu?

— Ai, mōseṅ, kai maṅ nabādōṭ! Kienensṣ lyka maṅ reit vāst lōṣu mōteiti ai divpadsmit lōṣukim, i kab vysī bṡṣtu vīna auguma, vīnaidā spolvā. Nu kur maṅ, nabogam, bez īrūṣim nūmedāṭ lōṣu mōteiti?

— A-jau, brōleīṭ, itei bāda na bāda, ka Dīvs nadūṣ lelōkys bādys. Palyugsim Dīvu i īsim gulātu. Reits bṡṣ gudrōks par vokoru. Jei pajāmā Jōneiti aiz rūkys i vādā ustobā. Nu reita mōsa ceļ brōli, saceidama:

Celis nu brōleīṭ, celis, vādṡ lōṣu mōteiti ai lōṣukim kienenam. Verīs, kai jei tī raustōs i rāc.

Jōneitṣ cālās, pateicā Dīvam par Jō lobumu, tod sāda lōṣu mōteitāi mugorā i aizjōja iz pili. Kienensṣ nūtreisāja viņ nu bailis i otkon sacāja:

„Nu kas tá par breinumu, ka lōču mōteitái ir divpadsmit vīnaidu lōčuku. A vot reit tu atvád, maņ tīgerīni ai divpadsmit tīgereišim i kab vysí býtu vīna gods, vīna auguma, vīnys krōsys. Atvessi, sajmisi moksū, nā, býsi strōpāts”.

Jōneitš ít iz sātu bādōdams, kur býš jimņ taidu tīgerīni. Vylkatá i lōču mōteitá gon var gadeitīs mýsu zámī, a kur jimņ tīgerīni. Ít jys i otkon sástās iz sūlená zam līpys i sōc raudōt. Izít mōsená i vaicoj:

— Kō raudí, brōleit, voi kienensš kū slyktu táv sacāja?

Ai, mōseņ, kai maņ naraudōt! Kienensš lyka reit atvást, jam tīgerīni ai divpadsmit tīgereišim i kab vysí býtu vīna auguma, vīnys spolvys, vīna gods. Kur as taidu breinumu jimšu?

— A-jau, brōleit, tei bāda na bāda, ka Dīvs nadūš lelōkys bādys. Palyugsim Dīvu i īsim gulātu. Reits býš gudrōks par vokoru.

Jei pajámá brōli aiz rūkys i ívadá ustobā.

Nu reita mōsa mūdynoj brōli:

— Celīs nu, brōleit, celīs, pateiņ Dīvam i vád, tīgerīni kienenam. Redzi kai tīgerāni doncoj i tīgeriná zámí kaš.

Jōneitš sāda tīgerinái mugorā i aizjōja.

Kienensš pazabreinōja, pazabreinōja i teicá:

— Nu kas tá par breinumu? Ka jau Dīvs ir táv tik žieleigs, ka Jys ir tik vareigs, lai reit patš atít iz mýsu bazneicu nūturāt lyugšonys, salikt Misš uperi. Ka atvessi Dīvu, íceļšu Jū par kieneni i tevi par pyrmū Jō padūmnīku; naatvessi, to tevi gaida kopí. Niu vari ít.

Vysí klōt-stōvušī nūzabeida, a Jōneitš raudōdams nūgōja iz sovu ustabeni, sāda zam līpys i veļ gaužōk aizraudōja. Izít mōsená i soka:

— Kas ir, brōleit, kō tik gauži raudí? Voi kienensš sacāja táv kū slyktu?

— Ai, mōseņ, kai maņ naraudōt! Kienenš lyka reit pošu Dīvu vāšt iz bazneicu, lai patš Dīvs nūtur Misi. Nu kur as, taidš nabogs, varu nūvāšt Dīvu?

— Da, brōleit, tei gon ir lela bāda, a naraudi. Dīvs deļ bōrinim ir žieleigs. Īsim palyugsim Dīvu i atsapyussim. Reits bjš gudrōks par vokoru.

I mōsená ivádá brōli ustobā. Tá jī obi ilgi i sirsneigi lyudzās, tod mōsená syutāja brōli gulātu, a pošā gōja īkiura pierti, pīnásá iudiná, pīšildāja, sasāja meikstu slītu, dabōja brōlám boltu lynu kraklu i vysu nūnásá iz pierti. Kod piertš beja gotova, jei mūdynōja brōli, saceidama:

— Celīs, brōleit, áj iz pierti, izamozgoj tai, ka tova mīsa speidātu, apvālč boltu kraklu i áj pi maná, lyugsimās obi.

Jōneitš tivleitš cālās, gōja iz pierti, izamozgōja tai, ka jō mīsa cauri speidāja; apvyľka boltu kraklu i gōja pi mōsenis. Jei pajāmš Jōneiti aiz rūkys, vádá pi svātōs Mōrys oľtora i jī obi sirsneigi lyudzās. Izausa dīna, izadaga reitā sarkanis, pazarōdāja saulis malená i mōsená sacāja brōlám:

— Brōleit, jau sauleitá ľac, ĩsim ōrā, gaidāsim mýsu ľobū tāvu. Tik kū jī obi pōrgōja ustobys slīksni, ka izľacá sauleitá i sauleitis spūdrumā, spūdrōks par sauleiti pret jūs ustabeni nūstōja veceitš. Jys sādāja gunš rotūs, divi eņgeli turāja grūžus, a trešis ai gunš zūbynu stōvāja rotu ĩpakalī. Skaisti snīga-bolti zyrgi mīreigi stōvāja. Bōrineiši atsamátá iz celim, a Dīvs sacāja Jōneišam:

— Celīs, muns dāľs, jam grūžus i brauč iz kienená pili. A tu, mait, gaidi mýsus atpakaľ.

Eņgeli atdává Jōneišam grūžus i jys aizvádá Dīvu iz kienená bazneicu. A kienenš nagaidāja vys tukšom rūkom. Jys gribāja nūnōvāt Dīvu i Jō kolpu Jōneiti, i patš gribāja vaľdāt dabasus i zámi.

Apbruņoja vysus sovys zámis karaveirus i plykim zūbynim lyka stōvāt pa obejom celá molom, kur braukš Dīvs. Patš kienens īgōja bazneicā i lepneigs sādāja sovā kienená krāslā. Jōneitš īvādā Dīvu bazneicā. Dīvs svietāja nabadzeigūs ļaudš i napazavieris iz kienená gōja ōrā. Kienensš dāvā zeimi karaveirim, kab cierstu. A nivīns karaveirs i napakustāja. Vysi stōvāja kai akminī ikolti. Kod Dīvs pōrgōja caur karaveiru ryndom, lyka sovam eņgelám nūmást gunš zūbynu. Eņgelš nūmátá gunš zūbynu i paplyudá ļaunō kienená i jō kolpu ašnis. Dīvs sādōs sovūs rotūs i lyka Jōneišam braukš iz spūdrū ustabeni. Tá Jys īgōja kambarī kur pučom izpuškōts stōvāja svātōs Mōrys oltors, pajámá Jōneiti i jō mōseni aiz rūkys, salyka jūs lobōs rūkys kūpā i svieteidams, sacāja:

— Muni bārni, leidz šam jiuš bejot kai brōlš i mōsa, dzeivōjat kai divi ceistī bolūži. As jiusus svieteju. Esit niu kai veirs i sīva, audzit, vairynoĵatis i voldit šū zámi ai vysim tōs īdzeivōtōjim.

Dīvs izgaisa nu jūs acim, jī mīleigi vīns ūtru nūbučōja i dzeivōja laimeigi audzādami Dīvam ticeigu tautu.

Atstōstāja N—le

Par Benjaminu i jō mōsu

Dzeivōja kienensš i kienenītá. Jīm beja divpadsmīt dālu. Pošu jaunōku dālu saucá par Benjaminu. Ŗaizi kienensš sacāja iz kienenīti: „Ka bēs táv tagad máita, to vysus dālus nūnōvāsim, ka bēs dāls, to lai aug vysī trejpadsmīt”. Kienensš tivleņ pīsacāja iztaisāt divpadsmīt šķierstu. Iztaisāja šķierstus i nūlyka, kab bārni tūs narádzātu. Ŗaizi, kod jūs mōtá beja ļūti skumeiga, jaunōkīs dāls Benjamins sōka nu jōs vaicōt: „Kō pec tu, mām, tik skumeiga?” Nu

sōkuma jei vāļ nikō nasacāja, a vālōk sacāja iz Benjaminu: „Kai as naraudōšu i naskumšu, ka tāvs gryb jiusus nūnōvāt.” Šū breinumu izdzierdš, Benjamins sacāja iz mōti: „Nabādoj nikō, mōt, mās nūbāgsim”. Mōtá tod sacāja iz Benjaminu: „Jiuš skrīnit iz mežu, izlosit vysaugstōku ágli, pa kōrtai kōpit tymā i skotitās iz tūrni. Ka īraudzāsīt boltu karūgu, to b̄yš maņ dāls, ka sorkonu, to maita. Ka īraudzāsīt boltu karūgu, to ájtá iz mōjom, ka sorkonu, to biedzit, kur zynot”. Benjamins aizgōja iz sovim brōlim i sōka jīm stōstāt taidu breinumu. Brōli nūzabeida i mudri nūskrāja iz mežu. Tī izlasāja jī pošu augstōku kūku i sōka skatātīs iz tūrni, kaidš b̄yš karūgs. Pīgōja kōrta Benjaminam kōpť kūkā. Jys īkōpá kūkā i par naganu laiku īraudzāja sorkonu karūgu. Nūkōpš mudri zámī, sōka brōlim stōstāt, ka jau iz tūrná plivinejūt sorkonīs karūgs. Laisdamīs bāgt̄ tōļōk, vysī pascāja: „Ka tagad gadāsīs m̄ysim prīškā pyrmō maita, to jai nu m̄ysu rūkom vajdzās mierť”. Brōli aizgōja tōli pa mežu. Piedeigi jī atroda mozu mōjeni i īsōka tī dzeivōť. Vacōkī brōli sacāja iz Benjaminu: „Tu, kai jaunōkīs brōlš, b̄ysi pi m̄ysu par saiminīku. Mās, vacōkī brōli, staigōsim pa mežu i meklāsīm sáv bareibys”. Tymā mežā jī nūdzeivōja nazcik godu. Jūs mōsa jau beja paaugusá prōvā augumā i beja cīži skaista. Jei řaizi aizīt, kur mozgoj drābis, i rádž, ka tī ir vairōki mozi i lelōki krekleni. Atgōjusá iz mōjom, sōc vaicōť nu mōtis, kas tūs krekļenus ir nosōjš, kurus šudiņ mozgōja. Mōtá tod sōka stōstāt: „Táv beja divpadsmit brōļu, tik jī aizgōja iz mežu. Tāvs beja apzajiemš jūs nūnōvāt. Ka tu b̄ytu bejusá par puiku, to jī vysī b̄ytu mōjōs. A tu beji maitiná i jī aizbāga glōbdamīs nu nōvis”. Maitiná, izklausiejusá vysu runu, sacāja iz mōti: „As īšu brōļu maklātu”. Mōtá soka: „Naáj, naáj! Kur tu jūs atrassi?” Maitiná mōtis naklausāja. Jei pajámá brōļu kraklus i laidās īť. Jei gōja garu laiku pa mežu i īraudzāja mozu mōjeni, aizgōja iz tū mōjeni. Kai řaizá tī dzeivōja jōs brōli. Benjamins pastōstāja jai, kas jī ir i sacāja:

„Ka atīš brōli, jī tevi var nūnōvāt. As tevi lobōk nūglobōšu, i kod atīš brōli, tod ai jīm parunōšu”. Benjamins paglobōja mōsu. Atgōja brōli nu meža i Benjamins jautōja nu jūs: „Kū lobōku dzierdiejuši?” „Nikō loba nadzierdājam”, soka vacōkī brōli. „As gon dzierdieju jaunumus”, soka Benjamins. „Nu pastōsti, pastōsti”, lyudzā brōli. „Nu, vāļ pyrmōk papušdīņōsim, tod pastōsteišu”. Brōli nalyka mīra, cikom sōka stōstāt. Tod Benjamins sacāja: „Ka jiuš mani klauseitu, to as jiusim pastōsteitu”. „Nu stōsti. Māš klausāsīm”, soka brōli. „Kas bātu, ka mūsu mōsa atītu?” jautoj Benjamins. „Kas bātu? Nu jiuš obeji ai mōsu dzeivōtu par saiminīkim mōjōs”, soka brōli. „Jei tá ir”, īzasaucā Benjamins i tivleņ atvādā sovu mōsu. Jī vysi beja ļūti prīceigi. Sādōs vysi pi golda i papušdīņōja. Brōli atstōja Benjaminu ai mōsu mōjōs par saiminīkim i poši aizgōja iz mežu bareibys maklātu. Vīnā vosorys dīnā mōsa, paborōjusā brōļus, izgōja ōrā, nūrōvā divpadsmīt lileju i dāvā kotram brōlām pa lilejai. Kai īdāvā pa lilejai, tymā laikā brōli palyka par krauklim, tryukōs spōrnūs i aizskrāja. Maitinā tagad staigōja pa mežu i raudōja. Ŗaizi jū īraudzāja vacs vecš i sōka jū lomōt: „Kū tu padarieji! Palaidi brōļus par krauklim, vairōk jūs nadabōsi”. „Laikam tu zini, kai varātu brōļus atgrīzēt?” vaicoj maitinā. „Atgrīzēt gon var, a tu tō naizdareisi,” soka veceitš. „Izpiļdeišu vysu”, soka maitinā: „Pastōsti viņ”. „Tāv navajaga septeini godi ni smītis, ni runōt”, soka veceits: „Tod atsagrīzš tovi brōli”. Tod maitinā izlasāja lobu kūku, īkōpā tymā i dzeivōja. Vīnu Ŗaizi cyta kienená dāls beja izbraucš pa tū mežu medeibōs. Jō suni aizskrāja pa mežu i īraudzāja kūkā maitini. Jī sōka rīt. Pībraucā kienená dāls i soka iz maitini: „Kōp zāmī, maitiņ, kōp! Kō tu tī siedī?” Maitinā nikō nasoka. Kienená dāls patš īkōpā kūkā, pajāmā maitini, nūnāsā jū zāmī, īsādynōja jū sovūs rotūs i aizvādā iz mōjom. Maitinā kienená dālam ļūti patyka. Jys sataisāja kōzys, sazalaulōja ai jū i dzeivōja.

Ŗaizi mōtá soka iz dālu: „Tova sīva nav patīss cylvāks. Ka jei b̄ytu māma, to smītūs voi rōdeitu kaut kū ai rūkom, a jei nikō nadora. Jū vajag nūnōvāt”. Izvādá tod maitini iz teiruma, pīsāja pi stūpa, aplyka jū ai molku i aizdadzynōja tū. Kienená dāls sādāja pi lūga i raudōja. Kod jau sōka iť maitinái pi drābju gunš, tod kai Ŗaizá pagōja jau septeini godi jōs kluseišonai. Atskrāja divpadsmīt malnu kraukļu, nūzamátá i palyka par cylvākim. Tod jī izsvaidāja molku, izjaucá guni i pajámá sovu mōsu. Kienená dāls, īraudziejš ļaudš, aizgōja iz jīm. Tod maitiná sōka runōť i izstōstāja kienená dālam, kō pec jei narunōja. Kienená dāls aizvādá jūs vysus iz sovu pili. Tī jī vysī dzeivoj laimeigi i nivīns naīt iz sovu tāvu.

Kačš i gailš

Vīnu Ŗaizi nūtyka tai. Dzeivōja kačš ai gaili. Ŗaizi kačš sacāja iz gaili: „Gaileiť, tu siedī sātā i nalaid̄ nikō īškā, a as īšu iz mežu medeitu páļu”. „Labi”, gailš atbiļdāja, i palyka vīns patš sātā, a kačš aizgōja iz mežu. Tik kū tys nūtyka, tivleņ pi durovom pīskrāja lopsa i klīdzá: „Gaileiť, īlaid̄ mani ustobā!” — „Nalaisšu”, atsacāja gailš, „maņ brōleitš pīsacāja, kab as nikō nalaistu”. Lopsa lyudzá vāl̄ tōļōk: „laid, nu īlaid̄ koč dāpeiti apsīldāt”. Gailš, nikō slykta nadūmōdams, īlaidá. Lopsa, rádžādama, ka gailš nazkū ap cepli strōdoj, vaicōja, kū jys vōrejūt. Gailš atbiļdāja: „Kū maņ brōleitš památá, tū as i vōreju”. Lopsa, saceidama, ka gryb paraudzāt voi gords vōriejums, izádá obus gailá i kačeiša pūdeņus, lyka gaili par placim i násá paceļu. Gailš klīdzá: „Kačeitš, brōleitš, lopsa mani nas. Kačš izdzierdá gailš bolsu, pīzasteidzá klōtu i atjámá jū nu lopsys. Kod jī jau beja sātā, kačš sacāja pamōceidams iz gaili: „As táv sacieju, kab tu nikō

nalaistu ustobā, a tu ilaidi. Cytā ʒaizī vairs tai nadori.” Ūtrā dīnā kačš otkon aizgōja iz mežu. Lopsa tivleiņ beja klōtu i prasāja, lai ilaiž jū pazasiļdāt. Gailš atbiļdāja: „Nalaisšu vys šudiņ, kam vakar mani apmōnieji”. Lopsa veļ cīžōk sōka lyugtis i gailš dūmōja, dūmōja i ilaidá. Lopsa vaicōja, kū gailš vōrejūt i jys atsacāja: „Kū maņ brōleiņš pisacāja, tū as vōreju”. Lopsa paraudzeidama izádá obi pūdeni i sačārusá gaili násá paceļu. Gailš klīdzá: „Kačeitš, brēleiņ, mani lopsa nas!” A kačš beja tōli mežā i nadzierdāja. Lopsa gaili aiznásá iz sovu olu. Tī jei gaili nūkova, applásá spolvys i lyka pūdā vōrāt. Kod gailš vōrājās, lopsa cápá blīnus.

Kačš, atgōjš nu meža, naatroda sova brōlá — gailá. Jys pajámá kuleiti, vasareiti i zūbinteni i nūgōja da lopsys olai. Pīgōjš klōtu, jys sōka dzīdōt: „Grīžu, grīžu skripkā, trejs maitinis sūlā syt, pati lopsa blīnus cap, muns gaileitš pūdā vard”. Lopsai beja trejs maitys. Jei, izdzierdusá kači dzīdejūt, syutāja vacōkū maitu iznásš ubadzenám vīnu blīnu. Maita iznásá, a kačš jū ai sovu zūbynu nūciertá, apádá blīnu i, sysdams ai vasareiti pi durovom, atkōrtōja sovu dzīsmi. Lopsa syutāja videjū maitu, i ai jū taipať nūtyka. Kačš jū nūciertá, ilyka sovā kuleitī, apádá blīnu i vāļ dzīdōja: „Grīžu, grīžu, vīna meita sūlā syt; pati lopsa blīnus cap, muns gaileitš pūdā vard”. Lopsa otkon jū izdzierdá i sacāja jaunōkijai maitai: „Iznásš, maitiņ, ubadzenám blīnu”. Maita iznásá, a kačš jū nūciertá i ilyka kuleitī, a patš apádá blīnu i dzīdōja: „Grīžu, grīžu skripkā, pati lopsa blīnus cap, muns gaileitš pūdā vard”. Tagad lopsa pati iznásá ubogam blīnu. Kačš jū ari nūciertá i ilyka kulī, a patš apádá blīnu i, īgōjš lopsys olā, izvylka gaili nu pūda. Jys gaileišam īpyutá vīnā austeni, īpyutá ūtrā i gaileitš palyka dzeivs kai agrōk. Jys sasyta spōrnus i aizdzīdōja: „Ki-ke-ri-kū-ū.” Tod jī obeji paádá blīnu i laimeigi aizgōja iz sātu, kur jī veļ dzeivoj šū boltū dīnu kūpā.

Sierpš

Sovi tōļumnīki ir bejuši i senōtnī, kas nav pazynuši modernūs dorba reikus i nav zynōjuši kai ai tīm strōdoj.

Pīmāram sierpi vāļ naseņ pazyna vysī (voi tagad vāļ pazeist — nazynu!), bet kai cytu ņaiz ai sierpi izgōja Orlovā, tō gon vāļ drūši viņ vysī nazyna.

Bejš tai.

Nazyn kur orlovīši atroduši sierpi. Īraudziejuši i sōkuši breinōtis. Sagōjš vyss cīms — vaci i jauni i sōkuši mināt, kas tys par zvieri varātu bīt? Bet ni vīns tūmār nav variejš izgudrōt, kas tys varātu bīt. Ari cīma vacōki nikur i nikō leidzeiga naasūt redziejuši.

Tai jī stōviejuši pi sierpā vasalu dīnu i gaidiejuši, kod tys sōkš kustātis. A sierpš — nikō!

Tai orlovīši gaideidami i vārdamīs īraudziejuši, ka tam ir ļūti daudzi zūbu. Radzams, mīļzeigs nazviers, kas gaida, kod varās sōkt kū apāšt.

Ka nu tei līta tai, to orlovīši nav muļki, Jīmš taidu i iznycynōš! Jaunōki, kam vairōk spāka, tver mītus i sōk sišt. Bet tagad jī īrauga, ka i sierpš naguļ mīreigi. Tys sōk lakstāt. Nu īt ceinā valī.

A tá izņaizi sierpš izlāc vīnam iz kokla. Vysi pōrzabeist, kas nu bīs? Sok vaimanōt, ka nūkūšš, apāšš, lai glōb cylvāku.

Rodōs i glōbiejs. Kaidš drūsōkīs i styprōkīs nu cīma veirim pīskrīn nalaimeigijam klōt i, sagivš sierpi aiz spola, raun nu vysa spāka nūst.

I nu nūteik kas nagaideits. Sierpš tai īzakūž nalaimeigijam koklā, ka atraun vysu golvu nūst. Brīsmēigs nazviers!

Tagad orlovīši tū beistās sišt. Bet atsarībț jam vajdzātu. Tod cīma gudrōkī nūlem sierpi nūsleicynōț azarā.

Vīnā golā viervái pīsīn lelu akmini, a ūtrā sierpi. Lai taidš nazvierš padzeivoj azara dybynā! Otkon drūsōkī veiri stōjās pi dorba. Prōteigi īceļ laivā i brauc iz azara vydu. Tod laiž akmini iudinī, lai īraun i sierpi.

A sierpš palīk vāļ nagantōks: aizgiun ar zūbim laivai aiz molys i apgōž laivu ar vysim orlovīšim.

Tai pec nūstōsta, sierpš iznycynōjš šū cīmu.

M. B.

Tautys pōsoka

Aiz trejdeveinim mežim, aiz trejdeveinom jjurom, tōlejā zámeitī, bogotā vaļstenī, dzeivōja kienensš, kuram beja trejs ļūti skaistys máityš. Kaidu řaizi pi kienená ībraucá skaisti gārbs kungs, kas lyudzá kieneni, atdūt jam vacōkū máitu. Kienensš, pamateigi apskatiejš kungu, ar vyslelōkū prīcu atdává jam sovu máitu. Bet breinums — kai vad, tai nikaidys zinis par jū. Īt gadenš pec gadená, a viestš vys nav i nav.

Pec vairōkim godim atbrauc taidš paņ precinīks i ūtrijai — videjai máitai. Tū kai vad — leidz kai iudinī. Atīt laiks i jaunōkijai. Kienensš i šū atdūd taidam paņ bogotam kungam. Bet kai vad, tai otkon kai gunī. Tak gadenš pec gadená, a ni nu vīnys máityš nikaidys zinis. Vacīs kienensš ļūti nūskumst par sovu máitu liktini, sludynoj iz vysom molom, a zinis vys nav i nav.

Kaidu řaizi pi kienená atīt vīns cylvāks, kas pastōsta, ka jys zynūt trejs brōļus-styprinīkus, kuri vysaidā zinī atrasšūt kienená máityš. Kienensš syuta sovu sulaini pi styprinīkim i līk jīm īzarasņ pi sevš. Sulainš nūgōjš, naatrūn styprinīku mōjōš. Ustobā sād vāceitá,

kurā izstōsta, ka styprinīki asūt kulā i kuļūt. Sulainš it iz kulu i tī, atradš styprinīkus kuļūt, padevš jīm dīvpaleigu, pīsoka, lai jī tivleņ ejmūt iz kieneni. Styprinīkim šaida kienená pavielá ļūti napatyka, i vacōkīs kai mátá sulainám ar spryguli, tai slápnums viņ paškeida.

Kienensš gaida, pagaida, i nasagaidiejš sulainá atejmom, syuta ūtru sulaini, pīsaceidams šam tū pašu, kū pyrmijam.

Sulainš nūgōjš atrūn styprinīkus kuļūt i ar dusmi pīsoka vysdreizōk it iz kieneni. Videjīs styprinīks aizadusmōjš, trauc tam ar spryguli i sadzan tū zámī. Kienensš gaida, gaida atejmom, i nasagaidiejš syuta trešu sulaini i lik lyugt styprinīkus ar laipnim vōrdim.

Trešīs sulainš nūit i, atradš styprinīkus kuļūt, lyudz ar laipnim vōrdim, lai jī ejmūt iz kieneni. Kienensš, īraudziejš jūs, ļūti nūzaprīcoj i, vyslobōk jūs izgastiejš, lyudz lai jī atrūnūt jam máityš. Styprinīki apzajem tū izdarāt, bet pīsoka salasāt vysys vaļstš zyrgus. Kod vysi zyrgi beja salaseiti, styprinīki izgōja izlasāt sáv jōjamūs. Divi vacōkī izlasāja, a trešīs — jaunōkīs nikai navarāja: kai lik rūku iz mugoryš, tai zyrgs i pi zámis. Vysu dīnu atstaigōja, a taida zyrga, kas spātu izturāt jō rūku, gon naatroda. Jau tymsam tymstūt, jys pīgōja pi poša nabrangō. Kad šam izlyka rūku, zyrgs aizsprauslōja i trejskōrt nūzazvīdzá. Styprinīks šū klepereiti pajámá sáv.

Nūbejuši pi kienená trejš dīnys, styprinīki laidās celā. Jōja, jōja vīnu godu; jōja, jōja ūtru godu i tik trešam beidzūtīs pījōja pi plotys upis. Par upi tylts i ūtrijā upis krostā stōv augsta, breiniškeigi skaista pilš. Styprinīki pījōja pi tylta i verās, kab táv koč vīna slídá, koč vīns piedensš.

Styprinīki sajámá dūšu, drūsim sūlim laidās tyltam pōri. Pōrjōjuši tyltu, ijōja breiniškeigā pilī, kur pi skaista golda sādāja vacōkō kienená máita. Tei īraudziejusá, ļūti izatraucá i teicá: „Kai jiuš tá tykot? Steidzitās dreizōk prūjom, jo desmit stuņdōš vokorā

atskrīš valns ar sešom golvom i aprejš jiusus i mani!” A styprinīki teicá: „Nazabeist!.. Atsaturāsim!”

Atgōja vokors. Vacōkīs brōļš aizgōja pi tylta sorgōtu, kod valns skrīš pōri tam. Nūgōjš podleida zam tylta i stypri aizmyga. Jaunōkīs brōļš beja lelā namīrā, jys juta, ka vacōkīs aizmidzš. Jys dreizi aizskrāja iz tyltu, īdyurá ar nāzi guļūšam brōlám kōjī i atskrāja atpakaļ. Vacōkīs brōļš, izamūdš, satyna kōjī ar lupotu i mīreigi gaidāja valna. Par nalelu strāči jys izdzierdá brīsmēigu trūksni — zámá viņ reibāja zam brīsmēigā valna kōjom. Par mozu strāčēiti valns jau beja pi tylta. „Tfu! Kur tá krysteita cylvāka smoka! — Tá tak nivīns cylvāks navar tikť. Laikam, trejs brōli-styprinīki bjš šur atjōjuši. Pag, as jīm gon dūšu!”

Styprinīks, izdzierdš valnu runojom, izleida nu zam tylta i teicá: „As asu patš vacōkīs nu tīm trejim. Soki, voi atdūsi maņ kienená meitu?” — „Tfu,” aizabļōvā valns „īsim kautūs!”

Īsōcá kautīs. Valns brīsmēigi turājās, a styprinīks sabárza druponōs i saplāstō valna gobolus izsvaidāja kur-kurū.

Par strāčēiti atbraucá pa upi valnāns, salasāja vysus lelō valna kaulus, salyka laivā i nūbraucá. Styprinīks smīdamīs gōja iz pili; pajámá kienená máitu, traucá ar kulāku par pilš sīnom, i tei palyka par vystys ūlu. Īlicš kabatā, laidās maklātu ūtrōs — videjōs.

Jōja, jōja vīnu godu; jōja, jōja ūtru godu i pījōja pi lelys upis, aiz kurōs rādžājās ļūti skaista pilš — vāļ greznōka kai pyrmō. Pōrjōjuši tyltu, ijōja pili. Verās, aiz lela golda sād, videjō kienená máita. Īraudziejusá styprinīkus, jei sōka klīgť: «Kas tá jiusus atnásá? Biedzit dreizōk prūjom — cytaidi vīnpadsmītu stuņdōs vokorā atskrīš valns ar deveinom golvom i aprejš vysus.” — Styprinīki teicá: «Nikō, mās pōrspāsim!”

Tagad beja kōrta iť tylta sorgōtu videjam brōlám. Videjš nūgōja i mīreigi aizmyga. Jaunōkīs otkon beja namīreigs, ka laikam

videjīs nagulātu, i tō pec gōja iz tyltu. Atradš brōli guļom, īdyurā jam ar nāzi kōji i nūbāga. Brōļš izamūda, apsāja kōji i mīreigi gaidāja valna atnōkšons. Umai jys izdzierdā brīsmeigu trūksni, i tymā paṭ strāčī valns kai zibinš jau beja iz tylta. „Tfu!” Kur tá kristeiga cylvāka smoka? Kas jū tá varāja atnāšt. Ir tik trejs brōli pasauli, kas dreikšt pret mani rūku cālšt.” Styprinīks, izleidš nu tylta apakšys, teicá: „As asu videjīs, voi atdūsi maṅ lobprōt kienená maitu, voi īsim kautūs?” Valns bļōvá: „Kausimās!” Styprinīks otkon izvarāja valnu, nūciertá jam vysys deveinys golvys i pašu sakopōja gobolym. Par šaļteni atbraucá valnāns, salasāja vysys golvys i cytus mīsys gobolus, salyka laivā i dreiši nūbāga prūjom.

Styprinīks nūgōja iz pili, pajámá kienená maitu, traucá ar kulāku par sīnu, pilš palyka par vystys ūlu, kurū īlicš kabatā dāvās maktātu trešōs kienená maitys. I otkon jōja ilgu laiku, koleidz pījōja pi trešōs valna pilš. Īgōjuši pilī, atroda trešū kienená maitu aiz golda, kurō klīdzá: „Biedzit dreizōk, jo divpadsmit stuṅdōs nakšt atskriš valns ar divpadsmit golvom i vysus aprejš!” Styprinīki atbiļdāja: „Nikas, atsaturāsim!”

Niu beja jōit pošam jaunōkijam tylta sorgōtu. Jys pajámá iudiná glōzi, izlyka iz golda i sacāja sovim brōlim: „Ka maṅ bjš slykti, to šymā glōzī nu grīstim īpilās ašná pileitá, — tod steidzitās maṅ paleigā!”

Nūgōjš pi tylta atsasāda i vysu laiku vaktāja. Divpadsmit stuṅdōs sāka reibāt vysa zámá i šalkt vysi meži. Kai zibinš atskrāja valns i nūstōja iz tylta. „Tfu! Kur tá krysteita cylvāka smoka?” Styprinīks izleida nu tylta zamaškys i teicá: „Voi atdūsi kienená maitu, voi kausimās?” — „Kausimās!” aizbļōvá valns tik baileigā bolsā, ka vysa apkōrtná nūdrebāja.

Sāka kautīs. Kōvās, kōvās... obeji saleida zámī leidz kryutim. Tod styprinīks teicá: „Vysi zámis kieneni i kungi karoj, bet ari

atsapyuš, — vajag i m̄ysim atsapyuš”. Valns tam p̄ikryta. Styprin̄iks n̄ujāmá sovū capuri i sv̄idá iz jumta, kur beja jō brōli. Capurá izlauzá jumtu, a brōli gulāja kai nūmyruši i nikō nadzierdāja, lai gon ašnā p̄itácāja pylna glōzá. Tod nūova zōboku, sv̄idá iz pilš. Zōboks īlauzá gr̄istus i ar lelu tr̄uksni kryta iz golda, a brōli nadzierdāja. Tod nūova ūtrū zōboku i sv̄idá iz zyrgu stallá. Zyrgi sazatryuka, izlauzá durovys i aizskriejuši sameidāja valnu smolkom druponom. Mozis valnāns otkon atbraucá i ryupeigi salasāja vysys druponys i nūvádá. Styprin̄iks aizgōja iz pili, pajāmá kienená m̄aitu i laidās brauk̄t iz kienená pili.

Celā jōjūt, jaunōkīs styprin̄iks īgōdōja, ka jys valna pili aizmiersš cymdus. Cikom styprin̄iks jōja pec cymdim, valns, pajiemš pādejus, pōrzavārsá par jaunōkū styprin̄iku i skrāja pakal kienená m̄aitom. Dadziņš tōs, jys kūpā nūbraucá iz kieneni.

Ar styprin̄iku, kas nūjōja pec cymdim, nūtyka kas sovaids: tik kū jys īgōja valna pili, sāka apkōrt̄ jam augt̄ myurs, kurs izauga tik augsts, ka styprin̄iks navarāja tik̄t̄ ōrā. Kur bejš-nabejš atskrāja krauklis i atsasiedš iz myura sacāja styprin̄ikam, lai tys ejmūt kaidā pogrobā, kur guļūt patš vacōkīs valns. Tī atrāsšūt vairōkus īmovus; lai pajemūt tūs, kuri b̄jšūt ar zeimi, i lai najemūt tūs, kurus dūšūt patš valns. Kod īmovus pajimšūt, tod lai stypri aizsviļpūt i zyrgs tū šalt̄i b̄jšūt klōtu. Tod lai sástūt zyrgam mugorā i b̄jšūt iznasts ōrā, tik lai naaizmierstūt pajim̄t̄ šū pozusi.

Kod styprin̄iks īgōja pi vacō valna i gribāja pajim̄t̄ zeimainūs īmovus, valns tam stypri pretojās. Tod styprin̄iks nūsyta valnu, pajāmá īmovus i aizsviļpá. Tū šalt̄i zyrgs beja klōtu. Styprin̄iks sādās zyrgam mugorā, pastipá povodys i rōvīni pazacālā gaisā pōri pilš sīnom. Skrīdams garum krauklám, tū pajāmá sáv pozusi i laidās iz kienená pili. Nūjōjš iz kieneni, jys palyka pi kaida kalieja par paleigu. Krauklis, skrīdams prūjom, památá styprin̄ikam trejs

spolvys i teicá: „Ka b̄yš kaidi gryutum̄i, ĩmát̄ vĭnu spolvu gunĭ i as b̄yšu klōtu.”

Nu šō laika styprinĭks strōdōja pi kalieja. Atgōja laiks, kod vacōkijai kienená m̄aitai otkon beja kōzys. Kienens̄ aizsacĭja kaļvam izkalť sovai m̄aitai vaiņuku nu vara i apsūlĭja par dorbu pyuru zalta. Styprinĭks ĩmátá vĭnu spolvu gunĭ i krauklis tivleņ beja klōtu ar taidu vara vaiņuku, ka smādá viņ laistĭjās.

Kod atgōja videjai kienená m̄aitai kōzys, otkon kienens̄ aizsacĭja kaļvam kalť vaiņuku. Styprinĭks ĩmátá ūtrū spolvu guni i otkon krauklis beja klōtu ar skaistu vara vaiņuku.

Dreiži viņ atgōja kōzu laiks pošai jaunōkijai. Šai m̄aitai kienens̄ aizsacĭja izkalť vaiņuku nu teira zalta. Styprinĭks ĩmátá trešū spolvu gunĭ, i tū šalťi krauklis beja klōtu ar taidu zalta vaiņuku, ka vysa vaļstš nu tō laistĭjās.

Ūtrā reitā kienená m̄aitai beja jōbrauc laulōtūs. Styprinĭks pakratĭja ĩmavteņus, aizsviļpá, i tivleņ zyrgs beja klōtu. Styprinĭks sādās zyrgam mugorā i par mozu strāčeiti jau beja iz celá, pa kurū beja jōbrauc valnānam ar kienená m̄aitu laulōtūs. Styprinĭks gula valnānam mugorā, salauzĭja tū gobolym i patš apzaprecĭja ar kienená m̄aitu. Trejs dĭnys, trejs nakť vysa vaļstš dzārá kōzys. Patš tĭ beju, olu dzieru, madu iežu, par lyupom tĭcĭja, svōrkūs saleja, a mutĭ natyka.

*Atstōstĭja V. Krakop,
Riezeknis Latvišu Vydusškolys 1.k. audziekná*

Gudrīs kolps

(Pōsoka)

Vīnā lelā muižā dzeivōja kolps, vōrdā Jākubs. Jō saimá beja gluži moza: jys patš i jō sīva Madalá. Obeji laulōtī draugi dzeivōja mīreigi i sadereigi; vīna tik beja nalaimá, ka Jākuba poša beja ļūti ziņkōreiga i lela mālneica. Nu jōs nikō naspāja paslāpt, kū tik jei izzynōja, tivleņ vysi muižys ļaudš par tū runōja. Na ņaizi Jākubs sabōrā sovu sīvu par pļōpōšonu, a nikas nikō naleidzāja.

Lai gon Madalá zvierājās, ka pādejū ņaizi tai dorūtá — ūtrā dīnā otkon darāja tūpať.

Kaidu ņaizi Jākubs vādá ceplu myureišonai smīlktš. Rokdams smīlktš, jys atrūn lelu zalta pūdu, apmāram garči divi lelumā. Nu lelys pŕicys Jākubs nikō nadūmōdams lyka dreizōk pūdu vazumā i braucá iz sātu, dūmōdams, kai bŷš paslāpt naudu nu sīvys. Jākubs zyna, ka Madalá nikai napacīšš nastōstiejusá cytim muižys ļaudim. Kab vāļ niu zynōtu tik ļaudš, tys nabŷtu nikas nūbaidūšš, a runys var nūiť leidz muižys kungam, i tys pīsacās naudu atdūť jam. Šōs pādejōs dūmys nimos nalyka mīra Jākubam. Golā Jākubs nūsprīdá navasť naudys iz sātu, a apkasť ceļmola smīlktīs leidz izdeveigai strāčai. Dūmōts — darīts.

Apkasť naudu smīlktīs, Jākubs namīreigs brauc iz sātu. Celā braukdams sadūmoj, kai bŷtu lobōk pīmōnāť sīvu, ka tei nimos nanūgistu veira atradīnā. Dūmōja, dūmōja i beigōs sadūmōja. Ībraucš sātā, iztrauktā bolsā soka Madalái: „Voi zyni, sīveņ, kaida bāda? Nōk lely kari, jōzaglōb kotram, kur varams. Tu, kai vōjōka, naspiesi nikur tōli bāgt, i tō pec dreizōk leiņ rōciņu dūbī, a as skrišu iz mežu”.

Saceits — dareits. Madalá dreizi aiz ustobys i kloudz viņ rōciņu dūbī. Jākubs pīit pi dūbis i soka: „Kab tevš, sīveņ, tá naatrostu, as dūbi pasliepšu, aplykdams ar zorim” — „Paļdis, Jākubeņ, steidzīs

ōtri apklōt i patš bāgt iz mežu”. Jākubs aplyka dūbi ar zorim, izstipá viersum lelu, izkaļteitu vierša ōdu, pībārā viersum zierņu, kanēpu i mīžu, pasaucá vystys, zūsš i kurkys. Tagad sōcās lel̄yš kara trūksnis: stypri kurkina i gailá kņōbīni Madalái rōdājās par bumbu pleišsonu, vystu takaleišona — par lūžmetieja tārksōnu, spōrnu sisšona — par aeroplana skrīšonu, kurku i vystu čierksōna — par īvainōtūs vaimanōšonu, — vōrdu sokūt, Madalái dzierdājās taida brīsmēiga kauja, ka jei pavysam zaudāja samani, beidamōs, ka lelgobola lōdīnš nakrystu jōs nūmetnī.

Koleidz vystys, zūsš i kurkys ādā i kovās viers dūbis, Jākubs steidzeigi nūbraucá iz smīlkšu dūbi, pajámá naudys pūdu i atvedš paslāpá maizis capamijā ceplī, kurū tik tod kuryņōja, kod beja jōcap maizi. Ībōzš pūdu ceplī, īt Jākubs pi dūbis, nūjem vierša ōdu, atceļ zorus i runoj sīvai: „Sīveņ, kai stypra, vasala? Kōp jau ōrā, kari pōrgōja”. Madalá izkōpá nu dūbis, pateicá veiram par ryupeigu jōs pasliepšonu i ilgi stōstāja par vysu, kū dzierdiejusá dūbī asom. Jākubs ari pīstōstāja sīvai, ka jys cītš na mozōk baiļu. Tagad obeji draugi beja prīceigi, ka palykuši dzeivi.

Vyss b̄ytu labi, bet dreiži jōcap maizá. Jākubs otkon dūmoj, kai b̄ytu pišmauk̄t sīvu. Kod nōk maizis cepšonys laiks, Jākubs nūit iz būdi, nūpierk kļiņgeru i vāsš sīvu cīmā. Sajiudz zyrgu, pasādynoju Madali rotu prīškā, patš sātās pakalī i brauc. Kunga pilái garum braucūt, Madalá dzierš ezelá bļaušonu i vaicoj Jākuba: „Kas tī klīdz?” Jākubs sastōsta sīvai, ka muižys kungs nažieleigi sytūt sovu sulaini par zēimūga apiesšonu. Jākubs īraun zyrgam i dreiži viņ pabrauc garum pilái. Izbraucš iz teiruma, namonami sōk īsvīšt Madalái kliepī pa kļiņgeram. Madalá, sačārusá kļiņgeri, nūzaprīcoj i vaicoj Jākuba: „Veireņ, kas tá par breinumu?!” Jākubs mīreigi atbiļd, ka itys asūt kļiņgeru leits, i otkon namonami īsvīž sīvai pa kļiņgeram kliepī. Tai jī brauc vys tōļōk i tōļōk, koleidz Jākubs beidz

sovu kļiņgeru vārtini. Kod vysī kļiņgeri jau beja apāsti, Madalá teicá Jākubam: „Zyni kū, veceiņ, nabrauksim cīmā, a brauksim lobōk atpakaļ i pa ceļu salasāsīm vysus kļiņgerus”. Jākubs pīkryta sīvai i pagrīzā zyrgu iz sātu. Madalá vīnmār piļneigi vārās iz celā, lai īraudzāt koč vīnu kļiņgeri, i, par nūžālōjumu, nivīna naatroda. Pōrbraucūt sātā, Madalá ījaucá maizi. Nōkušā dīnā jōkur cepli, a Jākuba atradīņš vāļ īkšā. Jākubam vairōk nikas naatlyka, kai pīzazeiņ sīvai, kū jys ir atradš.

Jākubs valk pūdu nu ceplā, Madalá sōk jū pratynōt. Jākubs izstōsta sīvai par sovu laimi i pīsoka, kab jei nikam nastōsteitu, partū ka šīm varūt izīt plōni. A kas tū devš! Madalá kū viņ sateik, kotram līlejās ar atradīni. Dreīži viņ šei zinā izaplatāja pa vysu muižu i tyka poša kunga ausīs. Kungs, izzynōjš par sova kolpa atradīni, tivleņ lyka atsaukt kolpu pi sevš i sāka pratynōt: „Nu, Jākub, kas ta bjš ar tū zalta pūdu? Stōsta, ka tu atradš tū smīlktš vasdams.” — „Ar kaidu pūdu? Nikaida pūda i zalta as nazynu; nikō naasu atradš.” — „Kai nazyni! Vāļ tu maņ tá līgsīs! Soki dreīžōk, kur tū lyki?” — „Avui, lelskungs, nudi nikaida pūda nazynu! Kas tāv, lelskungs, teicá, ka as atradš kaidu tī pūdu? Jau vairōk godu, kai zalta pavysam naasu maniejš”.

— „Tova poša sīva vysim runoj, ka tu atradš lelu zalta pūdu. Nagribi pīzazeiņ, tod sīva vysu izstōstās!”

Lelskungs lyka atsaukt sīvu. Dreīži viņ atīt Madalá. „Nu, stōsti, Madal, kod tovs veirs atroda zalta pūdu!” — „A tod, lelskungs, soka Madalá, kod nu dabasim leja kļiņgeru leits” — „Kū tu plōpoj, bōba! Kod ta nu dabasim leja kļiņgeru leits?” — „A tod, lelskungs, kod tá beja lely kari, kod as vasalu dīnu rōciņu dūbī sliepūs.” — „Kū tu plōpoj! Kaidi tāv kari? Kas tu sapynā redzieji karus?” — „Nā, cīnejamī lelkungi, nabeja vys sapynā. Labi pīminu, kai mās ar veiri braucām garum tovai pilái i tevi pārā par zeimūga apiesšonu.

Táv, laikam, brīsmēigi sōpāja, ka tu tik cīži tūlaik klīdzi” — „Ōrā nu munys ustobys, trokō bōba!” Kungs īkryta lelā kaunā i nu Jākuba vairōk navaicōja ni vōrda. Tai Jākubs izglobōja sovu bogotū atradini.

Atstōstāja Pīters Meikulāns

Lōčš, vylks i lopsa

Tai beja cytu ŗaizi. Dzeivōja lōčš, vylks i lopsa. Ŗaizi lōčš, pa mežu staigōdams, beja atradš kūkā bitš. Jys izjāmá madu, pīlāja trejs mada pūdus i nūglobōja mežā, kab nikas naatrostu. Lopsa, staigōdama pa mežu, atroda lōča madu. Ŗaizi reitā, lopsa agri cālusās izskrīn aiz lūga i soka: „Lyudzu, lyudzu lopsu kūmūs.” Tod ōtri īskrīn poša ustobā i atsoka: „Navā valis, naišu vys.” Lōčš izdzierdš, iz ceplá gulādams, vaicoj: „Kū tu tī runoj, lapsen?” Lopsa atsoka: „Vot mani lyudz kūmus.” Lōčš soka: „Kai ta nu krysta var līgtis. Áj, mōseņ, kūmūs!” Lopsa cap plōciņus. Izcapusá aizīt iz mežu i izād mada pūdu. Zam vokora atīt iz sātu. Lōčš vaicoj: „Kai sauc krysdālu?” — „Īsōcineitš!” atteicá lopsa. Ūtrā reitā otkon lopsa aizskrāja aiz lūga i soka: „Lyudzu, lyudzu, lapsen, kūmūs, — i ōtri īskrīn otkon ustobā i soka: „Naturu laika, jōvōrej brūkastš.” Lōčš soka: „Kas tī taidis ar tevim runōja?” Lopsa atbildāja: „Otkon lyudz kūmūs.” — „Kai ta naiši! Jōit, kod jau lyudz.” — I lopsa aizīt otkon iz mežu. Izādusá lōča ūtrū pūdu mada, otkon atsagriž iz sātu. Lōčš vaicoj: „Kai sauc ūtrū krysdālu?” — „Vyduceitš!” lopsa atbildāja. Trešā dīnā ari lopsai gribājās mads. I jei izskrāja aiz durovom, pakloudzynōja i teicá: „Lyudzu, lyudzu, lapsen, kūmūs.” Lōčš tū dzierdādams, vaicoj: „Kas tī kloudzynojās?” — „Vļ mani lyudz

kūmūs”. I izvōriejusá brūkastš, otkon aizīt iz mežu. Vylks soka lōčam: „Breinums! Kotru dīnu kūmūs.” — Lopsa atīt, pīādusá mada, rasna kai buča. „Nu, kai sauc trešū krysdālu?” — lōčš vaicōja. „Pabeidzīnītš” — lopsa atbiļdāja. Kaidu dīnu lōčš sadūmōja aizīt iz mežu mada apzavārtu. Nūgōjš pi mada pūdim īrauga, ka vysi trejs pūdi izāsti i sadauzeiti. Atīt iz sātu i soka iz lopsu: „Voi naasi apādusá munu mads pūdu?” — „Nā vys, lōceiņ, nā! As nazynōju, kur tys tāv beja nūlykts, varbūt vylks apādá tovu madu.” Vylks atbiļd: „Nā, as naiežu!” Lopsa-gudrineica sadūmōja, kai bīš runōt, — „Vot vysi atsagulsim sauleitī, i kurs bīš madu iedš, tam ástá palikš ar madu.”

Atsagula vysi trejs pret sauli. Lōčš ar vylku dreīži aizmyga, a lopsa mudri, mudri aizskrīn iz mežu. Jei salosa sadauzēitōs lauskys, kurejōs vāļ beja pa druskai mads, aprīp vylkam ásti i ōtri atsagulst. Lōčš pazamūdš soka: „Tagad vārsimās, kuram pi ástis mads.” — „Tāv pyrmijam paraudzāsim, voi patš naasi iedš!” Vylks ar lopsu paraudzāja lōčam ap ásti. „Nav soldons.” Tod lōčš paraudzāja vylkam. — Vylkam soldons — teicá lōčš. „Esi iziedš munu madu!” I lōčš ar lopsu nūsprīdá vylku apāst, kū ari izdarāja.

Nu sk-tōja J. Rudoviča krōjuma

Par borgū tāvu i jō izdzeitīm bārnim: puiku i maitini

Vīnam tāvam beja divi bāрни: vīns puika, ūtrs — maitinā. Sīva jam beja nūmyrusá. Lai nūprecāt jaunu sīvu, jys sadūmōja bārnus izdzeit nu sātys: tūlaik jys varātu pazalikt par jaunu puisi. Ŗaizi jys syuta bārnus ūgōs ar tū nūdūmu, lai jī azamaļdeitu, izgaistu i vairs sātys naatrostu. Bārnim, grybūt-nagrybūt, vajdzāja klausāt tāva. Bet tūmār bāрни nūprota, ar kaidu nūdūmu jūs tāvs syuta ūgōs. Jī

aizlaiks pībārā kuleiņš mīžu, lai varātu īdami iz mežu svīst zāmī pa vīnam mīžam i tai atraš atpakaļ ceļu. Tai jī svīdā pa mīzeišam īpakaļ vysu ceļu, cikom pīlasāja ūgu. Tá niu jōit jau iz sātu. Gabaleni paīt — nav vairs ni vīna mīža. Tovu nalaimi! Putyni beja salasiejuši. Niu bārni mežā aizamaļdāja. Gōja, gōja pa mežu leidz paņ vokoram i pīgōja vīnai ustabenái. Verās, ustabenī dag gunš. Jī īit īškā praseitu naktsmōju, lai pōrguliejuši reitā varātu otkon meklāņ tāva sātu. Jūs lobprōt pījāmá, paborōja ar vakariņom īrōdāja vītu: zāmī iz greidys ar sovīm divīm bārniem (ari puiku i maitini). Bet puika ar maitini nazynōja, ka šōs sātys saiminīks ir lels laupeitōjs i slapkova. Sovus divus bārnus atguļdāja gar ceplá pusi. Puika ar maitini beja ļūti gudri i maneigi, jī vysu labi apzavārā i apsprīdā. Vokorā jī rādzāja, ka saiminīks tacynoj lelu nāzi i runojās ar sīvu: „Nu, reit bēs lobs cepetš” — Puika nūprota, ka niu jys dūmoj jūs apkauņ, bet nikai vairs navarāja izbāgņ. Naktī, kod aizmyga vysa saimá, maitiná ar puiku pīzacālā i atsagula pi ceplá tymā pusī, kur vokorā saiminīks atguļdāja sovus bārnus. Tūs jī pagryudá vīgli, vīgli sovā vītā. Jīm ari gribājās gulāņ tyvōk ceplám, kur beja syltōks, jo par dīnu staigojūt pa mežu beja izavāsynōjuši. Naktī saiminīks-slapkova, dagōjš pi tōs vītys, kur atguļdāja svešūs bārnus, aptaukstāja i, napazinš ka sovi, nūgrīzā ar lelū dunci. „Nu, niu vyss ir labi” — teicš, slapkova otkon aizgōja gulātu. Reitā pazacielš rādz, ka nūkōvš patš sovus bārnus voi gotovs beja palikņ troks. Sīva soka: „Jūs tivleņ vajag nūnōvāņ” — „Nā”, atteicá veirs, „Tys ir par moz — jūs vajag niu drusku pamūcāņ par strōpi.” Puisānu ar maitini aizvādā iz škiuni i apgōzā zam lela kubula; vīersā izlyka lelu gryutu akmini, lai naapgōztu i naizleistu. Sīvai pa tam laikam pavielāja pīkarsāņ vōrūša iudiná, kimā jūs nūšmucynōņ dzeivus, řaizi ar sovīm bārniem. Puika ar maitini saprota, ka niu jīm bēs kopī. Sōka jī gudrōņ, kai bētu tikņ ōrā nu zam kubula. Puikai tivleņ īskrāja prōtā: „Mōseņ, raksim ar pierstim

zāmi, izraksim olu zam kubula molys i izleissim”. Beja tik padūms. Obi čārās pi dorba. Par pušstun̄dis ola beja tik lela, ka varāja jau šai tai izaspraust. Laika kavāt nabeja kod. Izleiduši obi dāvās pa škiuná sīnom drevāt viersā, jo pa durovom navarāja: beja aizslāgtys. Izkōpuši viersā iz škiuná grīstim, jī izplāsá jumtam cysys i izleida ōrā. Nu jumta nūkryta ar krisšonu i dāvās iz mežu, iz tūpaļ, nu kurō atgōja — cik kōjis nas. Tá ustobā slapkova izdzierdá reibīni, kod jī kryta nu jumta. „Kas tī, jys aizaklīdzá — Ā, gryb tikļ nu kubula ōrā. Natiktļ!” Īgōjš škiunī, pazavārā — „Kubuls stōv. Labi, dzeivi vāļ!” prīceigi runōja. Atgōjš pīlāja ūtrā kubulā vōrūša iudiná i gōja pakaļ pec puisāna i maitinis. A tovu breinumu! Cik beja pōrsteigts, kod, atgōzš kubulu, naatroda — īraudzāja, ka izrokta zámá i izleiduši, aizbāguši. Jys dūmōja, ka iz škiuná. Skrāja viersā. Redz, ka navā. Dāvās dzeitīs pakaļ. I kai lācá nu jumta — gotovs iz vītys. A puisāns ar maitini īdami mežā atroda zōboku pylnu zalta i ar tū zaltu aizgōja iz tāva sātu. Niu tāvs nadzyna, bet pījāmá kai bogotūs vīsus i dzeivōja ar jīm sadareigi i nadūmōja precātīs. Laikam veļ šudiņ dzeivoj jī vysī, ka vakar nanūmyra.

Sk. J.Cakuls, sarakstiejš Borkovys Apšīnikūs

Par precinīku, rogonu i jōs maitom

Ŗazi vīns jauneklis īzalaidá preceibōs — meklāt sáv pa prōtam leigaveni. Beja jōit cauri lelam mežam. Ejmūt cauri šam mežam, jauneklis aizamaļdāja. Īt, Īt vasalu dīnu, navar atrast molys. Jau stypri īzagryb ašt. Mežā atrūn bitš i gryb izjimļ madu i apāst, a bitš sōk stypri lyugtīs: „Naād, cylvāks, mās tāv paleidzāsim gryuteibys laikā.” Jauneklis paklausāja jūs lyugšonys i naaizčierš gōja tōļōk.

Īdams atrūn calmā putyna perekli ar mozim biernenim. Tai kai jam stypri gribīs ašt, jys gryb ašt šūs mozūs putineņus. Atskrīn mōteitá i mīly lyudzās lai naād, saceidama: „Naād, cylvāks, mās táv gryutā dzeivis breidī b̄ysim pakalpeigi.” Jauneklis paklausa i aizīt tōļōk pa mežu, vaicōdams sáv ašt. Nu lelys aštgribys jū apjem slōpums. Dreiži jys pīit pi moza upeleiša i pīzalīcš sōc dzárt, iudini. Upī irauga viezi, sagiun tū i gryb ašt. Viezš sōk ļūti mīly lyugtīs, lai palaiž valī. „As b̄yšū táv gryutā dzeivis řaizī ļūti pakalpeigs.” Jauneklis palaidá viezi atpakaļ upī i gōja tōļōk, vaicōdams molys. it, it i pīit pi vīnys ustabenis. Īgōjš iškā, rádž vacu váceiti i pīcys skaistys máitys. Vyspyrms, jys prasāja paāšt; jam īdává skōbus kōpustus ar kaļteitim viežim. Lai gon jys taida iedīnā nikod nabeja iedš, tūmār ašt gribājās tik stypri, ka apádá ar soldonu muti.

Āsdams sōka stōstāt, ka aizamaļdiejš; gōjš sīvys maktātu. „Ak, kur lobs dielenš”, sacāja rogonā — as dūšu táv, kurū grybi munu maitu, tik izlosi, a tōs vīnys, skaistōkōs tu vīgli napajimsi. Táv vajdzās izdarāt dažus dorbus, ka gribeisi jimt tū pošu jaunōkū — skaistōkū. I ka nazaveikš, táv b̄yš jōmierst.” — Labi — atsacāja jauneklis. „Parōd tivleņ vyss b̄yš padareits.”

Āj tī iz upis molu, tī gonōs pīcys kāvis. Táv tōs 3 naktš vajdzās nūganāt, nikur napalaist, ka palaiissi — kopi; nūgoni, tod atdūšu vīnu maitu, kurū tu gribeisi — „Labi” — dūmōja jauneklis, „kas tī kū nanūganāt; dūdit koč desmit, vīna olga!”

Ganāja leidz pošom pušnaktim; kāvis ādā ļūti labi. „Paga, pīsnausšu, maņ stypri it mīgs, nu tōs lelōs nūzastaigōšonys”. Kai pīgula, tai aizmyga.

Zam saulis liekšonu atsamūdīs, rádž, ka nav nivīnys kāvis; raud.

Atskrāja lels bišu pyuliņš i vaicoj: „Kō tu, lobīs cylvāks, raud? — „Maņ vajdzāja nūganāt pīcys kāvis, a as nanūganieju; tōs izgaisa.

Niu maņ b̄yš n̄ovš.” „Nabādoj, lobīs cylvāks, mās atdzeisim. Sied tik tāpať.” Dreīži vysys p̄cys kāvis beja klōtu. Paganiejš leidz brūkošku laikam, jauneklis aizdzyna iz vāceitis sātu. Vāceitá sōka līlāť: „Ot lobs dielenš, lobs znūtenš, ka labi nūganieji.” Īdává āšť, i kod paádá, aizsyutāja gulātu.

Tam laikam, kod jauneklis gulāja, rogonā sasaucá maitys i sōka rōť, kam naizbāgušys. Maitys atbiľdāja, ka navariejš nūbāgť, jo ādušys bitš. — Tū nūzaklausāja jauneklis, kurs vāľ nabeja paspiejš aizmigť. Rogonā styngri p̄scāja maitom, kab ūtrā naktī lyukōtu izbāgť vysaidā zinī.

Jauneklis niu labi saprota, kas tōs par maitom i kas par vāceiti.

Ūtrā naktī jauneklis nūganiejš leidz pušnaktim otkon aizmyga. Pazamūdīs, verās: kāvis nivīnys i sōc raudōť. Atskrīn mozs putinenš i vaicoj: „Kō tu raudi, lobīs cylvāks?” — Jauneklis atbiľdāja. „Maņ vajdzāja nūganāť p̄cys kāvis, kab naizgaistu, ka izgaišš, tod muna n̄ovš. As aizmygu i pazamūdš vairs naatrodu nivīnys, vysys ir nazkur palykušys, izgaisušys.”

„Naraudi, lobīs cylvāks, as tāv paleidzeišu” — sacāja mozis putinenš i aizskrīdams p̄scāja jauneklām tīpať sādāť. Par nalelu breisneni vysys p̄cys kāvis ir klōt. Jauneklis nūganiejš leidz brūkošku laikam, kāvis sadzyna sātā. Vāceitá otkon soka līlāť jaunekli, lai gon prōtā dūmōja pretejū. „Ot” — soka — „lobš dielenš, ka labi nūganieji, napalaidi nikur tūs palaidņu — kāvu! As tāv niu par tū īdūšu lobys brūkastš, i tod paiedš vareisi īť atsagulť, atsapyust, tak vysu nakti nagulieji”, tai runōja, padūdama jauneklām brūkastš. Jauneklis paiedš aizgōja kambari gulātu. Par breisneni, rogonā dūmōja, ka jauneklis jau b̄yš aizmidzš, sasaucá vysys p̄cys maitys i sōka otkon bōrť, kam navariejušys izbāgỹ nū gona. Jauneklām pavysam nagōja mīgs, jys tik klausājās, kū runōš

rogona ar sovom meitom. Rogona pīšacāja maitom, ka nikai navareišūt izbāgt, lai nōkušā nakti saleinūšs upī.

Atgōjš vokors. Jauneklis aizadziņš ar kāvjom iz ganeibom trešū nakti. Ganāja, ganāja i kai ni turājās, bet aizamyga otkon taišni ap pošom pušnaktim. Atsamūdīs, verās, kāvis otkon izgaisušys. Tá jys īgōdōja, ka vāceitá sacāja, lai kāvis saleinūškys upī. Pīgōjš pi upis, labi apzavārā iudinī, bet nikō narádzāja i sōka raudōt. Izgōjš nu upis viezš vaicoj: „Kō raudi, lobīs cylvāks?” — „Izgaisa pīcys kāvis, kurys maņ vajdzāja nūganāt, a tagad, ka nanūganieju, maņ bīš nōvš.” — „Labi, naraud, lobīs cylvāks”, sacāja viezš, — „as tāv paleidzeišu, tik tápať siedī. I pasciejš tūs vōrdus, viezš īšliucá upō. Par mozu breisneni viezš iztreņcá nu upis vysys pīcys kāvis. Paganiejš leidz brūkošku laikam, jys sadzan sātā. Vāceitá otkon taipať līlej, ka lobs ganenš. Painedš, jauneklis aizgōja gulātu. Rogona rádz, ka niu ir paspieliejusá vīnu maitu. Jei sasauc vysys kūpā i sōc otkon borgi bōrtīs. Maitys atbīldāja, ka nikas navariejš padzeivōt upī, jo vieži grauzuši vādaru. Cikom jauneklis gul, rogonā apgierb vysys maitys vīnaidōs drābjōs. Kod jauneklis izaguliejš pīzacālā, sacāja:

„Nu, Dielen, atmiņ nu vysom pīcom, kura ir tei, kurū tu gribieji?” — „As grybu pošu jaunōkū”, atteicá jauneklis, jo jys beja izzynōjš, īzaklausiejš nu jūs runys, kod gulāja, ka vīna storp jōm ir bōrineitá i tei ir pošā jaunōkō, bet navarāja nikai pīdūmōt, kai varātu atmināt. Labi beja nūzaklausiejš, ka bōrineitá tá na vysā gryb dzeivōt, jo vysys jū padzan, partū ka skaistōka, — mōtis maitys nabeja skaistys.

Maitys, vysys pīcys sagārbtys vīnaidōs drābjōs stōvāja sastateitys ailī. Jauneklis sōka tiemeigī vārtīs, kai dūmōdams, kurai dūt rūku. Tá jys nūmanāja, ka storp vysom klusu stōvūšom, vīna, kura stōvāja pošā molā, pamirdzynōja ar lobū aci. Jauneklis nūprota, ka tei bōriná, ari jei ņaizi gribāja tikť nu rogonys nogim

laukā. Jauneklis padává jai rūku. I pareizi beja atminiejs. Obi jaunekli nūzabučōja i rogonā ar maitom izgaisa, palyka par kāvjom, a jauneklītš ar bōrineiti dzeivōja par saiminīkim, i varbūt vāļ šudiņ dzeivoj, ka nav nūmyruši.

Sk. J. Cakuls, saraksteita Borkovys pogostā

Breinumā pučā

Gunā beja daudz dziediejusā par breinuma puči, kura zīdūt nazkur tōli, augsta kolna viersyunī. Napōrejnamys klintš i nacaurejmami bīzūkni īslādzūt šū kolnu, tik ratīs spiejūt izalauzt cauri i pōrkōpt klinšu kraujis. Daudz asūt taidu cylvāku, kuri īzagōzuši bezdībēnūs, kas glyunūt nu kotrys klinšu spraugys. Lelys ilgys pōrjāmā maitini rādzāt breinumu, bet jei nazynōja, iz kuru pusi īt, ceļu beja tik daudz, kas vādā nu mozōs piļsietenis, kai lai zyna, kurs ir eistīs, kas vastu pi breinuma pučis. Jei naspāja nūrimt. Ar kotru jaunu dīnu Gunā palyka skumōka, skumōka i dryumōka, naapklusynojama vieleišonōs īraudzāt lelū breinumu īdādzā jōs acīs ilgu kvāli. Apnykusā beja mozō ustabenā, apnicš volkōtīs pa piļsietenis īlom i gavilāt jaunūs ļaužu pulkā. Tik vīna vieleišonōs auga arvīnu plašōka: dūtīs prūjom nazynomijā virzīnī. Mož laimā smaidās i jei atrasš breinuma puči.

Kaidā rudinā dīnā, apbārta ar kreitūšūs lopu zaltu, Gunā gōja pa ceļu, kas vādā nu piļsietenis ōrā — nazynomā tōlīnī. Garom ejmūt, jei pīstōja pazavārt iz celā rōdeitōji — kur šys ceļš vad, rokstus leits beja nūskolōjš, i tī nikō navarāja vairs salasāt. „Jū lobōk,” nūdūmōja Gunā i, palākōs vylnainis styurus cīžōk savylkusā, deļtō ka vokors palyka vāsōks, dāvās pa ceļu iz prišku. Jei pagō garom jaunīšu pulkam, kuri gavileidami dāvās iz upmolu, pagōja orōjam, kurs, smogi ceļūt kōjis, lyka sūli pec sūlā pakaļ orklam, kurs apgrīzā zāmis kryutš, lai tōs nōkušijā rudīnī spātu zīdāt i augļus nāšt.

Ceļš vādā gar gonompulku. Mozīs ganenš, glōbdamīs nu osō rudinā vieja, tupāja grōvmolī, saviļčš kōjenis zam tāva kamzūlā. Lelō capurā, laikam tāva, atsabaļstāja mugorpusī pi apaklis. Nu tōlīnis jys izaskatāja kai palāks cineitš. Cyukys, lobpatykā rukšādamys, roka rudinā leitā atmierkušū zāmi, boltōs vuškys

grauzá zōli, řaizi pa řaizái ģabļaudamys, bryunōs ģvŗş plyucá zōli i, pylnōs mutis mģreigi kustynōdamys laipni lyukōjās ģaromģōjieŗi. Tod umai nōcá nabeidzami klajģi lauki, vierŗņu teireli, pūrōji, pa ratam kaida bierztalená. Tōlumá řur tur pazarōdāja pa sorkonam dakŗteņu jumtam, bazneicys tūrńá smailá, i tod otkon — pūri i teireli ar tymŗylģonu meŗa streipi pi apvōrkŗńá. Tai Ģuná ģōja vysu rudini pa vģnmulijģm celim bez nivģna leidzģaitņika voi preteimņōcieja.

Kod ģzastō zģma, jōs prģŗkā, kai nu zámis ģzaugusá, stōvāja meŗa sģna. Miŗzeigi symtgadeigi kūki stģpá plotōs zoru rūkys pret dabasim. Nadzierdāja i najuta nivģnys dzeivys dvaŗys. Lykōs, ka vysu putyni aizalaiduŗi tyvōk saulái. Miŗzeigģi kūki, māmi i nakusteigi, stōvāja kai apbūrtģi miŗŗi, paŗ vieŗş, kas skrāja pa klajumu, naspāja tūs ģkustynōŗ. Kab koŗ rádźātu kaidu dzeiveibenģ — kaidu styrnu voi zaŗeiti! Pymū řaizi řymā celā Ģunái palyka baigi. Voi navajdzātu dūtģs atpakaļ, ģŗ pa cytu ceļu? I tovu breinumu! — celá, pa kurū jei beja atģōjusá, vairs nabeja. Cik tōli viņ snádzá acŗ, plātās zylģons vierŗņu lauks, pōri tam ģulāja palāki vālō rudiná dabasi. Pi poŗa apvōrkŗńá cālās palāki snģģa mōkūni. Nabeja cyta celá kai dūtģs meŗā ģŗkā. Sōkumā Ģuni bģdāja miŗzeigūs kūku dryumģs styngums, kū tōļōk jei ģōja, tū bailis ryma: māmģi miŗŗi nabeja ļauni, tģ sorgōja maitini nu osō vieja, nu zģmys soltuma. Sylts beja zam lelūs kūku zorim, kas kai jumts stōvāja augŗi pōri ģolvai. Ni saulis stori dģnā, ni nakŗu sudobrainō mienesneica naspāja izasprauķŗ cauri bģzijam skuju jumtam. Tá vāļdāja sova ģaisma, dģvaina, nazyn nu kureinis nōkūŗa. Lykōs, ka poŗi kūki ģzstoroj řū ģaismu. Tei nabeja leidzeiģa ni saulis zaltainijam spūŗumam, ni mienesneicys sudobram, i tūmār tá beja vysys ģaismys krōŗys, vysūs tūņūs. Ceļŗ lūcājās cauri bģzūkņim, aizsprūstōts ar ģerŗkainim augim. Tikleidz jei ģzalauzusá cauri pazavārá atpakaļ — celá vairs nabeja. Vysur rádźāja kryumus i

bīzūkņus. Daudzkōrt Gunái pītryuka grybys īt tōļōk, pītryuka spāka i ticeibys, ka sasnāgš kolnu, kura viersyunī plaukst breinuma zīds. Bet ceļš navádá atpakaļ. Nūītis gobols arvīnu izgaisa, tik atminis par tū izagula nazkur dzili sirdš styureiti, i šod tod pakloudzynōja pi dūmu vōrtim.

Kod saulá pušdīņōs vairs tik kū pazacālá viers apvōrkšná, Guná izgōja klajumā. Ocu priškā stīpās bolts, apsnidzš lauks. Beja poša dziļōkō zīma. Soltums sōcá svylynōt, maitinis lūcekļus i leida cauri apgierbam. Kab varātu īt atpakaļ mežā! A kūki stōvāja aiz mugorys kai tymsa sīna, sazaslāguši sovom zoru rūkom, i nalaidá. Guná sōcá brīšt pa klajū snīga lauku iz tīni, kur pi apvōrkšná beja saskotoms mozs tymss punktenš. „Varbūt kaidys mōjis?” pazibāja dūma, bet tivleņ otkon bezcereiba tōs aizdzyna. Soltums beja nažieleigs, pastōveigō vīntuleiba sōcá nūmōkt, maitini. Pa dziļu snīgu tik kū varāja tikt iz prišku.

Guná jau taisājās sabrukūt zam nūguruma i vīntuleibys slūga, kod pieški īraudzāja, ka tīpať jai leidza īt kaidis jauneklis. Sylta pīca īšalčá nūgurušijā sirsnenī: „Leidzgaitņiks!”

„Kur tu steidzīs? Nu kureinis áj?” vaicōja Guná.

Vīgls smaids pazarōdāja jauneklá lyupu kakteņūs: „Kas lai as bītu? — As asmu dzīsmiņiks, kurs meklej skaistōkū dzīsmi — dzīsmi, kurū vāļ nivīns nav ni dzīdōjš, ni dziediejš, kurōs vāļ nimoz nav varbūt pasaulī. As patš grybu skanāt šymā dzīsmī, patš tū atrast voi radāt.”

Acīs jauneklám mirdzāja sajiusma, runojūt lyupōs rūtōjās smaids. „As ejmu nu tōs pusis, kur saulá reitūs lāc. Tī as dzīdōju dzīsmis viejam, kas rūtōjās azara nīdrōs, sauleitái, kas apspeidāja pakolnu golūtnis, i vysam, kas maņ lykōs skaists i lobs. Bet řaizi zīdūná naktī vāsma, glausdama munu vaigu, īčyukstāja maņ ausī teiku par skaistōkū dzīsmī. Niu maņ nav mīra, ilgys dag manī i dzan

mani meklāt tū. Bīzūkņus asmu izlauzš, pūrus pōrbridš, kur draudāja nūgrymšona, i vāļ naasmu atradš dvāselái veļdzi — breiniškū dzīsmi.” Tysa āna pōrsleidāja dzīsminīka sejai, mirkli jys, skumeigi nūliktu golvu, klusāja, tod, pacielš acš, syltu skotu pazaskatāja maitinī i sacāja: „Stōsti nu tu maņ par sevi!” Guná stōstāja vysu par sovom ilgom i sapynim tī mozijā dzimtinis piļsietenī, par tū, ka jei izgōjusá atrastš breinuma puči. „Guná...” klusi atkōrtōja dzīsminīks maitinis vōrdu: „Skaisti! Tavs vōrds izteic tevi pošu. Īsim řaizī! Var bīt, ka tīpať, kur tu atrassi sovu breinuma puči, as atrassu sovu skaistōkū dzīsmi. Taišni par šū puči varātu skanāt taida dzīsmá. As jau nazynu, par kū tei dzīd.”

Jī bryda klusādami pa dziļū snīgu iz prīšku breižim klusu, breižim sazarunōdami. Namonūt jūs rūkys beja sazaskōrušys i piersti sazакļōvuši. Gunái beja tik vīgli i labi, ka jei smaideidama bryda pa dzilijom koponom suplōk dzīsminīkam. Sylts beja rūkai, kū siļdāja jō jaunō ašná syltums, a dvāselá siļdājās daiļuma ilgu kvāli.

Kod saulī pušdīņōs jau izkōpá itik augstu pi dabasim i beja itik sylta, ka zam tōs storim zīmai sōka leiť osorys kai mozys urdzenis par boltyjīm vaigim, jī ģraudzāja tōlumā pi apvōrkšnā kolnu, kura viersyuná tynōs boltūs, mirdzūšūs mōkūņūs.

„Tī, tī... verīs!... tī bītš muna breinuma pučá!” gaviļāja Guná. „Varbīt i as tī atrassu sovu skaistōkū dzīsmi?” sacā dzīsminīks, paspīsdams Gunis piersteņus, prīceiga cereiba pamirdzāja jō zylyjōs acīs. Gaita jīm kliva straujōka, prīca i cereiba jūs vadāja, dāvá lūceklim spāku i sporu. Kod pyrmī deigstūši osni pōrškālā zámis kryutš, jī beja nūnōkuši kolna pakōjī. Rītūšōs saulis storūs kolna kliņšainīs stōvs rūtōjās vysōs varaveiksnis krōsōs, žylbynōdams jaunīšu acš. Iz mirkli jī beja spīsti apzastōť, lai atgiutu redzi. Tá gon kolnā vādá šaura stidzená, bet pa tū varātu iť tik vīns. Jī nadreikstāja

snāgt vīns ūtram rūku, nimos narunojūt par īšonu suplōk. Mozōkō nauzmaneiba, i koč kurs nu jīm varāja nūzagōzť dzilijā aizā. Burbuļojūšī strauti gōzās ar taidu straujumu pōri kraujom, ka draudāja nūrauť jūs lāji. Gunái dažubreid pītryuka drūsmis i paļoveibys sovim spākim. Dzīsminīkam beja tik žāl, radzūt Guni vōju i nūgurušu, bet jys nadreikstāja rūku snāgt, jo, mieginojūt jū atbaļstāt, obi nūzagōztu draudūšijā tymsā, kas glyunāja nu klinšu spraugom. Jys tik varāja klusi saukť Gunis vōrdu, lai jū uzmundrynōtu izturāt leidz golam.

Vosorys tveicā gurdynōja jūs lūcekļus, rudinā vieji aurōdami drōzās pōri jūs golvom, draudādami nūslaucāt jūs kai putekļus nu šaurōs kolnu takys, zīmys soltums styndzynōja jūs kōjis i rūkys, snīgputinš svīdā acīs osus snīga putrōmus, graseidamīs kotru mirkli aizsāgt vīnu ūtra skotam. Tik jaunīs, syltjš ašnis, kas ar varonu spāku vyrmōdams pulsāja jūs dzeislōs, naļōvā sastingť sirdim i nāsā jūs iz augšu tyvōk ilgōtijam mierkim.

Jauns zīdūnš otkon beja atplaucš, i saulis mirdzūšīs zalts plotom stryuklom leja nu dabasim, kod jī beja aizsnāguši kolna golūtni. Tik ni breinuma pučis, ni skaistōs dzīsmis tá nabeja. Jau gribāja satimšť obu sejis, kod jī pieški pamanāja, ka tá augšā stōv pavysam jauns, tik kū kai saciersts, mozs bolku namenš ar sorkonu daksteņu jumtu i gaišu škūrstynu, pa kuru omuleigi augšā vālās zylgonu dyumu stryuklenā. Ar kūkgrīzumim rūtōtōs durovys atsataisā, i iz bolti nūbarztō slīkšná stōvāja Laimenā, apzasagusā mirdzūšā vylnaineitī. Jei mōja ar rūku, i jaunīši, paklauseigi rūkōs sazadavuši, pōrkōpā augstū slīksni. Mīrs i skaidreiba lyukōjās nu vysim ustobys koktim. Laimenā beja īkiurusā pōrtā guni, kas tagad izstorōja maigu syltumu. Laimenā dzidri izasmāja, pōrbraucā ar sovys vylnainis styuri jaunīšu acim i izgaisa. Guná juta, ka nazkas plaukst jōs sirdī, laisdams sovys saknis vysūs lūcekļus, zīdeidams

acīs i lyupōs. Dzīsminīks drabūšu rūku tvārā sovu kūkli, i breiniškeigi vōrdi plyudá par jō lyupom. Tik solda i reibynūša beja dzīsmá, kū jys dzīdōja par Gunis izplaukstūšu breinuma puči. „Ei, ei!” — jī saucá vālōk, pōrzalīkuši pōri klintš rogam, nu reibynojūšō augstuma lājī: „Máš asom atroduši lelū breinumu!” — „Ái, ái!” nu lājis atgavilāja jaunūs pulks, a vacī kratāja golvys i sacāja: „Tai nimoz nav.”

Tik tagad jī obi īraudzāja, ka lājī beja jūs dzyntō piļsietená. Ilgi i veļteigi jī beja kleiduši pa pasauli, daudz centušīs i pyuliejušīs, mekleidami laimis breinumu, cikom Laimená beja atdariejusá jūs acš, īvasdama jūs kūpejō noma pōrta syltumā tápaļ jūs dzyntijā pusi.

Tik saimis pōrta syltumā sīvītis dvāselá izplaukst kai breiniška pučá, a nu veira lyupom raisōs skaistōkō dzīsmá.

Dzīsna